

19 Școala Noastră

Editorial

- Alege să fii creștin

Arta pe hartă

- *Tot darul desăvârșit de sus este*
- Viață în răscruce – Constantin Noica

Cu bună știință

- Micile și marile răscruci ale vieții

Memoria magistra vitae

- Până unde vom merge, Doamne?

ZoomZet

- Geometria în spațiu

Editorial

2 | La răscruce

Arta pe hartă

4 | Cuvânt la prăznuirea Sfinților Trei Ierarhi

8 | *Tot darul desăvârșit de sus este*

10 | De la *crux* la răscruce

12 | Lectura, încotro?

14 | Anotimpurile răscrucii

16 | Viață în răscruce – Constantin Noica

19 | Blazonul culturii române

23 | Răscrucii economice

Cu bună știință

25 | Micile și marile răscrucii al vieții

Memoria magistre vitae

28 | Până unde vom merge, Doamne?

29 | Scrisul închis

32 | *Ne vom întoarce într-o zi,
ne vom întoarce neapărat,*

ZoomZet

39 | Am ales, aleg și voi alege

41 | Geometrie în spațiu

43 | La răscrucea dintre pagini

44 | Scrisori pentru mame

46 | Mamele Sfinților trei Ierarhi

49 | Oameni ai deplinei culturi

53 | La răscruce de versuri

57 | Dangăt de Unire

60 | Atleți, mici și mari

61 | Dis-moi dix mots – 2026

62 | Galeria de artă LTSTI

Cuprins

19

Florii 2026

Alege să fii creștin!

EDITORIAL

Preot prof. dr. Vasile Gavrilă

Se povestește că doi oameni care au plecat într-o călătorie s-au întâlnit în drumul lor și s-au hotărât să meargă împreună. La un moment dat au ajuns la o răscruce de drumuri; în răscruce era o troiță care părea că stă în calea lor tocmai pentru le binecuvânta călătoria.

Apropiindu-se de troița ce străjuia și drumul și viața drumeților, unul din cei doi călători, îngenunche în fața acesteia, își descoperă capul, face o metanie, spune o rugăciune scurtă și o sărută cu evlavie, parcă cerând Domnului de pe cruce binecuvântare de călătorie. Tovarășul lui rămâne deoparte, nedumerit față de ceea ce vede, așteptându-și prietenul să se ridice și să plece mai departe în călătoria lor.

Acela se ridică, își acoperă capul, și se îndreaptă către celălalt, îl privește în ochii și îi spune: *Te rog să-mi spui pe care dintre aceste două drumuri mergi mai departe, ca eu să pot merge pe celălalt, nu pot călători alături de un om care nu-L cinstește pe Dumnezeu și Căruia nu I se închină!* Și așa s-au despărțit cei doi și au plecat mai departe, fiecare pe calea lui.

Povestea nu ne spune care era destinația acestora; nu ne spune nici dacă și-au schimbat destinația; însă ne spune ceva foarte important: unul dintre călători și-a ales calea și ca Tovarăș de călătorie pe Dumnezeu.

Omul se întreabă și va continua să-și pună multe întrebări în legătură cu obârșia, dar și cu destinația sa existențială; a căutat răspunsuri în natura înconjurătoare, în propria fire; uneori a căutat răspunsurile fundamentale într-o lume transcendentală, în lumea lui Dumnezeu. Conform Teologiei,

dar și științelor și filosofiei autentice, cele mai autorizate răspunsuri le-au primit oamenii prin inspirație sau descoperire sau, altfel spus, prin Revelație. Chiar și Isaac Newton a descoperit legea gravitației nu doar prin simplul fapt că i-a căzut mărul în cap – că doar nu scria pe mărul cu pricina „legea gravitației”; ci, așa cum însuși fizicianul spune, a fost inspirat.

Un cuvânt revelat din Sfânta Scriptură ce-i aparține Apostolului Petru ne spune, în raport cu sensul și destinația noastră ultimă, că Mântuitorul ne-a dăruit toate cele ce ne sunt necesare ca să-L putem cunoaște, că ne-a făcut daruri foarte prețioase care ne ajută să ne eliberăm de stricăciunea ce ne amenință și pentru a deveni, astfel, părtași ai frii celei dumnezeiești. (II Petru, 1, 3-5)

Ceea ce trebuie noi să înțelegem este faptul că Dumnezeu ne-a creat ca persoane cu voia liberă, ca pe niște parteneri de dialog și de comuniune, dar și cu posibilitatea și capacitatea de a alege să luăm parte la acest dialog.

Tocmai din această stare, dată fiind constituția noastră creaturală, derivă continua noastră căutare și alegere; toată viața căutăm și alegem, altfel spus, raportându-mă la tema acestui număr al revistei „Școala Noastră”, toată viața noastră trecem din răscruce în răscruce. **Cred că ceea ce este cel mai important când ne aflăm într-un astfel de punct este să avem un criteriu bine stabilit și bine definit care să ne călăuzească alegerile.** Dincolo de orice rațiune pragmatică sau conjuncturală, ceea ce este fundamental este să distingem criteriul pur uman, terestru,

efemer, de criteriul divin, etern și salvator. În definirea acestui criteriu ne ajută din nou cuvântul scripturistic revelat: *ce-i folosește omului să câștige lumea întreagă și să-și piardă sufletul? Sau ce ar putea da omul în schimb pentru sufletul său?* (Mc 8, 36-37); dar și lecția dată de istoria lumii și chiar istoria poporului nostru.

A alege să fii creștin, în anumite perioade ale istoriei, înseamnă a alege să-ți sacrifici viața, să devii martir sau mucenic. De fapt, era o alegere între a-L trăda pe Dumnezeu pentru a rămâne în viață sau a-L alege pe Dumnezeu și a renunța la viața pământească. Foarte mulți au ales pe Dumnezeu; unii și-au pierdut viața aceasta, dar au câștigat eternitatea, au câștigat Împărăția Cerurilor și stima, prețuirea și cinstirea întru veșnicie.

Recent am vizitat împreună cu elevi și profesori de la liceul nostru penitenciarul de la Pitești și Memorialul de la Aiud; am ales să facem acest demers pentru a cunoaște și această etapă sumbră a istoriei neamului nostru – reeducarea și represiunea împotriva credinței creștine și a unor valori culturale, spirituale, naționale. Astfel am învățat o lecție excepțională de la cei ce au trecut prin suferințele martirice ale prigoanei comuniste și au intrat în conștiința neamului ca eroi în Bucuria Cerului, devenind nemuritori tocmai pentru că au ales moartea în locul compromisului. Pe acest criteriu ar trebui să întâmpinăm toate momentele de răscruce din viață, lăudându-L pe Dumnezeu călăuzitor în parcursul nostru și urmându-I Calea.

Ca toate aspectele vieții noastre și Școala, adică educația și învățământul, s-a aflat la răscruce de multe ori, așa cum se află și astăzi; școala noastră este o soluție, o alegere sub acest aspect; nu am pretenția că

este soluția, ci doar o soluție.

Pentru că omul poartă Chipul nemuritor al lui Dumnezeu, pentru că este drahmă împărătească și are șansa de a fi făcut părtaș vieții divine, consider că educația, proces în care se formează personalitatea copilului, are cea mai mare șansă de izbândă dacă alege calea transcendentală, **calea Învățătorului dumnezeiesc.**

Ca părinți ne dorim tot ce este mai bine pentru copiii noștri; ca dascăli dorim să-i învățăm tot ce este mai bine și mai frumos pe elevii noștri. Iar copiii, discipolii, sunt dornici să primească noul, frumosul, sublimul; numai că au foarte mulți „binefăcători”, un fel de lupi îmbrăcați în piei de oaie care se îngrămădesc să le ofere „binele”, în care este mult rău, multă otravă; un „bine” care are miasele morții.

Părinții și dascălii sunt adevărați custozi ai comorilor sufletelor copiilor, discipolilor noștri; simt acut nevoia să vă conștientizez pe această cale și să vă împărtășesc convingerea că doar noi – în Școală și în Biserică –, le putem oferi ceea ce-i salvează pe copii de stricăciunile mundane și le deschide perspectiva desăvârșirii sufletului curat de copil sau adolescent. Trebuie închise porțile șuvoaielor cu aluviuni și gunoaie distrugătoare; avem un tezaur cultural, spiritual, artistic, științific și teologic pe care cei mai mulți care s-au instalat la cârma celui mai delegat minister vor să-l arunce de la bordul corabiei, în adâncul uitării și necunoașterii.

Vă invit să citiți acest editorial în cheia unui apel, a unui strigăt și a unui mesaj din partea unui dascăl care-și identifică viața cu educația și cu pedagogia într-o teologhisire profund autentică și nu în cheia unei predici ocazionale.

Cuvânt la prăznuirea Sfinților Trei Ierarhi

Preot prof. dr. Vasile Gavrilă

Din Revelația Divină, consemnată în Sfintele Scripturi, înțelegem că prin sfinți Dumnezeu Își arată Slava Sa în lume, iar lumea prin sfinții pe care i-a zămislit Îl slăvește pe Dumnezeu.

De aceea, Biserica îi cinstește pe sfinți, acordându-le o zi de prăznuire, alcătuiind imnuri și cântări prin care îi laudăm și le mulțumim pentru ceea ce au făcut ei în lume și Îl laudăm și Îi mulțumim lui Dumnezeu că a lucrat așa de frumos și așa de bine prin ei în lume. Noi știm că unii sfinți sunt mari, că au avut lucrări extraordinare în lume, că unii din ei au fost mari postitori, rugători, că au făcut minuni, că au avut de îndeplinit un rol foarte important oferit de Dumnezeu, cum a fost Maica Domnului, care L-a născut pe Fiul lui Dumnezeu întrupat, sau cum a fost Sfântul Ioan Botezătorul, care L-a botezat pe Mântuitorul, sau cum au fost apostolii, care l-au fost ucenici direcți, care au stat la masă cu Mântuitorul, care mergeau împreună cu El în ultimul timp al vieții Sale terestre. Toată viața au petrecut-o cu El. Ne întrebăm uneori: oare cum va fi fost pentru oamenii aceștia să stea zi de zi lângă Mântuitorul, lângă Fiul lui Dumnezeu întrupat, să-L vadă, să vadă minunile, să vadă cum merge, cum vorbește, cum mănâncă, să asculte ce le spune. Dintre toți acești sfinți, trei sunt prăznuiți astăzi de întreaga creștinătate, în mod special, pentru că felul în care au trăit, modul în care L-au

slujit pe Dumnezeu, modul în care i-au slujit pe oameni au fost comune tuturor. De aceea, printr-o minune, Biserica a stabilit ca Sfântul Vasile cel Mare, pe care îl prăznuim pe 1 ianuarie, Sfântul Grigorie Teologul, pe care îl prăznuim pe 25 ianuarie, și Sfântul Ioan Gură de Aur, pe care îl prăznuim pe 13 noiembrie, să fie prăznuiți împreună, toți trei astăzi.

Pentru comunitatea noastră, după cum se vede, sărbătoarea de astăzi are o semnificație cu totul și cu totul specială pentru că ei sunt cei care patronază lucrarea care a început aici, în această Biserică, împreună cu studenții și profesorii care frecventau Biserica aceasta la acea vreme și care s-a dezvoltat și s-a materializat într-o școală: Liceul Teoretic „Sfinții Trei Ierarhi”. Toată această lucrare stă sub patronajul lor, adică sub ocrotirea lor. Văzându-vă pe toți astăzi adunați ca să-i cinstim, prin imnuri, cântări, rugăciuni și Liturghie, pentru a fi cuprinși toți în această iubire liturgică – elevi, profesori, fondatori și studenți, constat că ne-ar trebui o Biserică mai mare și nădăjduiesc că ne va ajuta Domnul și Sfinții Trei Ierarhi să crească și Biserica în ziduri, așa cum a crescut Biserica în sufletele noastre și ale voastre. Am învățat chiar în Biserica aceasta, dar și în Școala noastră că, atunci când îți dorești ceva bun și sfânt și Îi ceri lui Dumnezeu, Dumnezeu împlinește; îndrăznesc să consider că voi și noi suntem rodul acestor mari ierarhi: Vasile, Grigorie și Ioan. Pentru că sunt patronii noștri, știm cel

puțin câte ceva despre fiecare dintre ei; de aceea, nu mi-am propus să vă relatez viața lor astăzi sau să prezint un cuvânt de laudă, subliniind cele mai importante aspecte din viața și lucrarea lor. Acest demers s-ar împlini în simpozioane, cu sesiuni speciale și pe o durată mai lungă de timp. În plus, cine ar putea să vorbească despre acești corifei ai teologiei, ai oratoriei, ai filosofiei, măcar mulțumitor, satisfăcător; nu frumos, nu grozav, ci doar mulțumitor? Pentru că toți nu au fost doar mari cuvântători, mari retori, cum se spunea pe vremea respectivă, mari măiestri ai scrisului, ai cuvântului, ai învățaturii, ci au fost profesori pentru cei ce au învățat să vorbească, să cuvânteze, să studieze sau să filosofeze. Au fost profesori în pustie, au fost profesori în biserică, au fost pentru puțin timp profesori la catedre, acolo unde le-au cerut universitățile respective din vremea lor să fie profesori. De aceea, am să vă spun care este miracolul pe care l-au făcut toți trei, pentru care suntem noi

acum atât de recunoscători și îi cinstim atât de mult.

Miracolul constă în faptul că ei s-au născut și au trăit într-o perioadă extrem de grea, care nu se compară cu vremurile noastre, pentru a înțelege contextul vieții lor, reușind să lase o amprentă definitorie asupra întregii Biserici. Cele două etape istorice, cea din veacul al patrulea și cea din zilele noastre, nu suportă comparație; Imperiul era în declin, partea apuseană era atacată de barbari, aproape de toate neamurile venite din stepe, din sălbăticie, iar partea răsăriteană era abia în formare. Cultura era în mare declin și ea, filosofia asemenea; apăruseră idei filosofice străine, apăruseră, deja, erezii, adică învățături greșite. Biserica abia ieșise de sub prigoana păgână și, la scurt timp, în vremea episcopatului

celor doi prieteni, Vasile și Grigorie, pe tronul de la Constantinopol ajunge un strănepot al marelui Constantin, care părăsise credința creștină și se întorsese la păgânism. Este vorba despre împăratul Iulian, numit Apostatul, care a desfășurat o amplă acțiune de a reînvia păgânismul în imperiu, închizând școlile creștine, interzicând învățătura creștină, închizând bisericile și redeschizând templele păgâne. Acesta Îi declară „război” Mântuitorului, spunând public, în prezența filosofilor, dascălilor și a preoților păgâni: „Te voi distruge, Galileanule”, referindu-se la numele Mântuitorului Hristos în mod blasfemiator. În anul 365 are loc o secetă și după aceea o foamete cumplită. Populația este decimată de boli, de suferință, de foame. În vremea Sfântului Ioan Gură de Aur, ajunge la tronul imperial o familie de împărați plini de patimi, de dorințe nestăpânite, care erau răpitori ai averilor oamenilor obișnuiți sau săraci. Sfinții în acest context s-au născut, au crescut, au învățat, L-au slujit pe Dumnezeu

și au slujit oamenilor. Sfântul Vasile trăiește puțin, aproximativ cincizeci de ani; se naște în 329/330 și moare în 379; Sfântul Grigorie trăiește aproximativ șaizeci de ani (330–390). Sfântul Ioan trăiește cam cincizeci și trei sau cincizeci și șapte de ani; nu se știe exact anul nașterii, însă se știe exact anul morții, 407. Părinții lor, apoi ei și-au înțeles rolul și rostul în viață; Părinții Sfântului Vasile erau încercați de prigoane; mama lui era fiică de martiri, de mucenici. Părinții mamei, Emilia, trăiseră prin munți aproximativ cinci–opt ani; erau însă oameni școliți toți, erau foarte cultivați și făceau parte din aristocrația societății, fiind foarte bogați, cu funcții în conducerea statului. Părinții Sfântului Grigorie erau creștini, iar tatăl lui ajunge chiar episcop. Sunt familii de sfinți; din casa Sfântului Vasile rodesc opt sfinți. Sfântul Ioan rămâne orfan de tată de la câțiva anișori și mama lui se dedică întru totul creșterii și formării lui, fiind creștină. Toți trei învață în cele mai grozave școli, dar care erau păgâne. Școala trebuia salvată și câștigată pentru valorile creștine; familiile de creștini aveau nevoie de școli, însă nu mai puteau accepta, în continuare, mentalitatea, cultura și filosofia păgână, de vreme ce cunoscuseră Adevărul Dumnezeiesc și pe Dumnezeu Însuși prin Evanghelie. Școala, învățătura puteau fi schimbate doar din interior; ei au înțeles acest aspect și au realizat acest proces. Crescând și învățând în cele mai mari școli ale vremii, și-au uimit și cucerit și colegii, și dascălii, prin deprinderea învățăturilor și prin practicarea virtuții. Au ajuns să fie, de când erau studenți, doriți de profesorii lor să devină ei profesori. Odată cu deprinderea culturii și a științelor, se îndrăgostesc și sunt atrași de două virtuți pe care le numesc „două fecioare”; care nu sunt din lumea aceasta: Curăția și Cumpătarea. Ei vor afirma că știința și credința în Dumnezeu sunt cele două dimensiuni fundamentale ale persoanei umane, care îl cultivă, îl cresc, îl hrănesc și îl desăvârșesc pe copil. Sfântul Vasile și Sfântul Grigorie erau atât de uniți în

practicarea virtuții și deprinderea învățăturilor, încât erau ca doi oameni care trăiesc într-un singur trup. Așa de înaltă era prietenia lor și așa de curată! Au ajuns episcopi pentru că au fost chemați să fie episcopi. Au fugit de preoție, au fugit de episcopie și au fost duși aproape cu forța către preoție și către episcopie. Dar, când au ajuns, au fost adevărați păstori. Discutau cu împărații și-i certau pe aceștia, când era cazul, sau pe guvernatori; scoteau banii și aurul de la cei care-i răpiseră de la populația săracă, ca să dea oamenilor care mureau de foame sau să dea copiilor nevoiași. Văzând starea în care era lumea, Sfântul Vasile a făcut spitalele; a început să construiască biserici, școli, spitale, case pentru săraci și copiii rămași singuri, cum ar fi orfelinetele astăzi. Sfântul Ioan dă toată averea de la Palatul Patriarhal, al Constantinopolului, ca să poarte de grijă oamenilor.

Când s-au retras, toți au trăit în pustie; când s-au dus acolo, au luat cărțile cu ei și au studiat; au studiat noua „știință”, Teologia, și au cercetat noile cărți: Scripturile, ca unii care erau măiestri în scris și în cuvânt. Scriau cărți și, când ieșeau în oraș și vorbeau, se-aduna toată cetatea, toată cetatea! Sfântul Ioan Gură de Aur îi biruie și pe împărați, și pe marii filosofi, și pe marii oameni de știință, prin cultura și cu știința lui; stă deasupra lor, deși era deosebit de smerit. Moare în exil, este izgonit, de trei ori, el care era atât de bun, atât de înțelept, cu viață sfântă; toți erau ca niște îngeri în trup. Pe Grigorie și pe Ioan îi cer și îi pun împărații pe scaunul arhieresc al capitalei Imperiului, Constantinopolul, iar pe Vasile îl cere cetatea Cezareei Capadociei; toți sunt cucerți de viața și de înțelepciunea lor; au biruit și au transformat veacul al IV-lea, prin viața lor, prin trăirea lor, prin dăruirea lor. Sfântul Grigorie zicea că dorește să-I dea înapoi lui Dumnezeu toate darurile pe care El, Dumnezeu, i le oferise, și să-I slujească Lui. Adică a dorit ca însușirile, calitățile lui să le pună în slujba lui Dumnezeu, slujind

oamenilor; câți oameni își propun aceasta în viața lor? Știți foarte bine. Când am fondat școala noastră, „Sfinții Trei Ierarhi”, am făcut apel aici, în biserica aceasta, către dascălii care o frecventau, să vină alături de mine în acest proiect, pentru că au posibilitatea să-și transforme vocația de dascăl într-o vocație de dascăl creștin, punându-se și în slujba școlii, dar și în slujba lui Dumnezeu. Acești mari dascăli ai lumii, Vasile, Grigorie și Ioan, așa și-au înțeles vocația. Și voi, copii, la fel să înțelegeți, voi care ați primit și primiți din potirul de aur al Sfinților Trei Ierarhi învățătura, știința, caracterul, educația, toate acestea să le dați înapoi lui Dumnezeu, slujind oamenilor și slujind lui Dumnezeu. Veți câștiga nu numai faima și bucuria și împlinirea în lumea aceasta, ci veți câștiga și Împărăția Cerurilor.

Voi, copii, și părinții voștri, și dascălii voștri, toți care sunteți aici, aveți șansa să creșteți frumos, să vă dezvoltați frumos și armonios; să nu lăsați nimic să vă murdărească sufletele, inimile; să adunați tot ce curge din potirul acestor Sfinți, ca să-L slujiți pe Dumnezeu, să-i slujiți pe semenii voștri și să fiți după modelul Sfinților Trei Ierarhi. Noi, membrii comunității formate

în acest Paraclis Universitar și în Liceul Teoretic „Sfinții Trei Ierarhi”, avem datoria de a cultiva acest spirit al desăvârșirii, urmând desăvârșirii Sfinților Trei Ierarhi, pe care-i rugăm să reverse binecuvântarea lor asupra noastră; să

aibă grijă de voi, copiii, de părinții voștri și de dascălii voștri.

Sunt încredințat că Dumnezeu și Sfinții Trei Ierarhi vor scoate din voi dascăli adevărați, oameni de încredere, conducători, cărmuitori, așa cum a scos Dumnezeu din familiile creștine, când acestea și-au închinat viața lui Dumnezeu. Să ne putem duce în spitale cu drag și cu nădejde, fără să ne temem de abordări greșite, știind că ne primesc doctori cu inimă bună, iubitori de Dumnezeu și de oameni! Să ne ducem în școli cu inimă bună, cu drag, fiindcă ne primesc dascălii cu inima deschisă și ne împărtășesc cele mai frumoase și cele mai sănătoase lucruri! Da, să ne ducem în primării, în universități, Instituțiile publice, ale statului, să fie acoperite de oamenii lui Dumnezeu. Din Biserică și din școală trebuie să așteptăm soluția; de aici începe restaurarea omului și restaurarea societății.

Tot darul desăvârșit de sus este

Maria Bălan,
profesor de
arte plastice

*De la Tine este
toată darea cea bună și
tot darul desăvârșit de sus
este, pogorându-se de la
Tine, Părintele luminilor!*

Sfântul Ioan
Gură de Aur

echipă, iar timpul a curs firesc,
odată cu gestul, culoarea și
cercetarea imaginilor-reper.

Pictura pe sticlă,
pirogravura, modelajul,
tehnicile de pictură – acuarelă
și tempera –, precum și schițele
lucrate în creion grafit au deschis
pentru fiecare posibilitatea
de a încerca, de a învăța și de
a descoperi ceva nou. Pentru
mine, acest atelier a fost o
onoare și o bucurie reală de a
lucra împreună, într-un timp
așezat, dedicat cunoașterii și
cinstirii Sfinților Trei Ierarhi,
prin artă și în împreună-lucrare.

*Schimbă-mi, Doamne,
plânsul în bucurie!
Depărtează de la mine
grijile rele!*

Sfântul Grigorie
Teologul

fresce bizantine –, cât și în tradiția populară, în icoanele pe lemn sau în icoana pe sticlă, unde chipurile sfinților sunt transpuse într-un limbaj plastic simplificat, luminos și direct. Privind aceste imagini din epoci și contexte diferite, copiii au putut observa cum aceeași temă iconografică se transmite și se transformă, păstrând reperele canonice, dar făcând loc, în același timp, sensibilității fiecărui artist.

Am venit în întâmpinarea elevilor cu multe imagini din iconografia Sfinților Trei Ierarhi, din perioade și spații diferite, lăsându-le timp să privească, să compare și să se apropie de model, fiecare în ritmul său. În același timp, am pus la dispoziție materiale și tehnici variate, pentru a le permite să experimenteze și să își găsească un limbaj plastic care să li se potrivească.

Iubirea, recunoștința și împreună-lucrare au fost reperele după care s-a așezat această întâlnire, o rucodelie-împreună.

Lucrul s-a desfășurat cu spor și cu bucurie, fie individual, fie în

Am gândit acest atelier ca un timp de cunoaștere și de cinstire a ocrotitorilor școlii noastre, Sfinții Trei Ierarhi. A fost un demers extracurricular, născut firesc, din dorința de a fi împreună prin lucru și de a da formă unei bucurii împărtășite. Deschiderea și disponibilitatea de a participa din partea copiilor au fost primite cu recunoștință și cu bucurie.

În iconografia creștină, Sfinții Trei Ierarhi sunt reprezentați împreună, ca mari învățători și Părinți ai Bisericii. Modelele bizantine, mozaicurile, frescele și reliefurile vechi păstrează o tipologie recognoscibilă a chipurilor lor: ierarhi în veșminte liturgice, cu Evanghelia sau cu sulul în mână, semn al învățaturii și al slujirii lor teologice. Aceste reprezentări urmează canoane iconografice bine așezate, în care proporțiile, gesturile și expresia chipului transmit nu doar asemănarea figurativă, ci și sensul duhovnicesc al prezenței lor. De-a lungul timpului, aceste modele au fost reluate atât în arta cultă – în mozaicuri și

*Umblând pe
calea cea aspră
a faptelor bune,
Iisuse, te-ai
arătat lumină
lumii!*

Sfântul Vasile cel
Mare

Andreea Stănculescu
profesor de
limba română

De la crux la răscruce

Etimologia și simbolismul
răscrucii în spațiul românesc

Cuvintele nu sunt simple vehicule de sens: poartă în ele, după gândul care le ocârmuiește, viața sau moartea, viața și moartea, moartea purtătoare de viață. O astfel de plămuită este și cuvântul *răscruce*.

Dezghiocând învelișul sonor, aflăm în miezul lui Crucea: înaltul iubirii lui Dumnezeu urzit în țesătura libertății omenesti. Potrivit *Dicționarului tezaur al limbii române* și lucrărilor de lexicologie, cuvântului *răscruce* i s-au găsit două explicații etimologice, amândouă pornind de la cuvântul latinesc *crux, crucis*, moștenit în română. Unii etimologiști, precum Meyer-Lübke și Philippide, revendică prefixul *răs-* din particula *re-* și prepoziția *ex-* ale limbii latine (*re-ex > res > răs*), alții îl consideră un împrumut al prefixului slav *rās-*, precum Tiktin în dicționarul său (s.v. *răscruce*), iar alții, precum Densușianu, adoptă ambele ipoteze, propunând o dublă etimologie, latină și slavă.

Este foarte posibil ca latinescul *re-* (prezent în multe compuse din limbile romanice) să fi fost preluat mai întâi în slavă, iar de acolo să fi pătruns în limba română. Potrivit acestei etimologii, *răscruce* este o adaptare în limba română a lui *razkrižje* din vechea sârbă, altfel spus, un cuvânt format în interiorul limbii române din material latin și slav. Așadar, formarea acestui cuvânt reprezintă ea însăși o răscruce lingvistică

și pune în evidență o trăsătură fascinantă a românei: datorită poziției sale unice în spațiul lingvistic balcanic (o insulă de romanitate într-o mare slavă), limba română este singura limbă romanică ce folosește acest prefix de origine slavă (*rās-*) aplicat peste un fundament latin (*crux, -cis*), pentru a desemna o întretăiere de drumuri (*răscruce*).

Potrivit unui studiu realizat de Gheorghe Bulgăr, prefixul *rās-* cuprinde în sensurile sale răspândirea, extinderea, repetarea, intensificarea, inversarea sensului, revenirea la o stare anterioară. Așezat peste *cruce*, acest prefix naște cuvântul care adună în sine deopotrivă permanența, stabilitatea sacralului și dinamica, neliniștea alegerii omenesti.

Definiția din *Dicționarul tezaur al limbii române* desemnează răscrucea drept „loc unde se încrucișează sau de unde se separă două sau mai multe drumuri”, „obiect în formă de cruce” (precum aflăm în *Istoria arheologiei* a lui Alexandru Odobescu: „De partea stângă a ușii stă Io Petru Voievod, purtând într-o mână o basma roșie cu bordură de fir și în cealaltă o cruce cu trei răscruce, una mai mare, la mijloc, și alte două mai mici, sus și jos”), „partea carului de care se prind șleaurile”, „cercevelele care despart fereastra în mai multe ochiuri”, „brațele vârtelniței care se învârtesc în timpul depănatului și în care sunt introduse fofezele”, „spițele de la roata morii”, „țărșul cu care se fixează o parte a lesei de pescuit pe fundul apei”, „cusătura în formă de cruce”, „închinăciunea pe care o face omul în biserică îndreptat cu fața, rând pe rând, către cele patru puncte cardinale”. Nu doar căile pământului se întâlnesc la răscruce, ci mai toate stihile

au răscrucea lor; se vorbește de „răscrucea apelor” (confluență), de „răscrucile cerului”, de „închinăciunea pe care o face omul în biserică îndreptat cu fața, rând pe rând, către cele patru puncte cardinale”, chiar de „răscrucea vieții”, una dintre metaforele centrale folosite de Marin Preda în romanul său *Moromeții*.

Așadar, numai și după o scurtă privire în dicționar, reiese limpede că, în cultura tradițională românească, răscrucea nu doar îl însoțește pe om în lucrările lui firești, ci marchează și momentele de cumpănă ale vieții sale sufletești. Este locul în care pulsează tensiunea alegerii și a responsabilității, unde acesta își descoperă fragilitatea propriei libertăți în fața binelui și a răului. Nu întâmplător, atât în literatura populară, cât și în cea cultă, la răscruce sunt întâlnite deopotrivă cârciuma (hanul) și troița. Românul, cu sensibilitatea ascuțită de veacuri de creștinism, intuiește că răscrucea – spațiu expus deopotrivă binelui și răului – are trebuință de Cruce. Potrivit credinței populare, răscrucea este spațiul unde pândesc tâlharii, strigoii și ielele, unde haiducii se leagă cu jurământ de sânge, unde se îngroapă vrăjile. De aceea, *răscrucea* este și locul unde se ridică troițe, unde creștinii, în frunte cu preotul, adastă îndelung cu rugăciunea, porniți în litanii prin sat la vreme de secetă, de boală sau de moarte.

În basmele românești, răscrucea este locul alegerii care înrăurește destinul eroilor. Harap-Alb merge până la „un loc unde i se închide calea și încep a i se încurca cărările”, iar alegerea pe care o face marchează începutul încercărilor sale inițiatice. „Greuceanu și frate-său merseră cale lungă, și mai lungă, până ce li se făcu calea cruci [...] și apoi se despărțiră”, lăsând la răscruce semne de viață și de moarte, o basma și un cuțit înfipt în pământ. Un astfel de spațiu critic de răscruce a destinului este, de pildă, Moara cu noroc din nuvela lui Slavici. Așezată „între pripor și locurile rele”, fie îl vestește pe drumețul venit dinspre locurile rele că a scăpat norocos, fie pe cel care merge spre

el că „la moară poate să găsească ori să aștepte alți drumeți, ca să nu plece singur mai departe”. Acest spațiu, „străjuț de cruci [...], – semne care-l vestesc pe drumeț că aci locul e binecuvântat”, ajunge, în final, sub puterea strivitoare a lăcomiei și a ambiției omenesti, un loc pustiu al morții, vegheat însă tot de cele cinci cruci rămase în picioare, semne nepieritoare ale vieții care a biruit păcatul și moartea. Și pentru Vitoria Lipan din romanul *Baltagul*, muntele Stânișoara este loc de răscruce, care desparte căile vieții de cele ale morții, căci, dincoace de el, „la Suha, Nechifor Lipan nu mai era. Se înălțase deasupra? Căzuse dedesubt? Aici, între Sabasa și Suha, trebuia să găsească ea cheia adevărului”. În nuvelele lui Mircea Eliade, există întotdeauna un spațiu de răscruce a lumilor, camuflat în decorul banal al realității imediate, locul-limită unde sacralul se delimitează de profan. El poate fi o piață, o grădină, bordeiul țigăncilor (*La țigănci*), pivnițe, curți vechi (*Pe strada Mântuleasa*) sau o fereastră (*Noaptea de Sânziene*).

Astăzi, cuvântul *răscruce*, cu miezul lui de înțeles, nu mai face parte din limbajul cotidian. A rămas, doar în textele literare, martor discret al unei lumi rostuite frumos în jurul Crucii. Acum, oamenii vorbesc despre *intersecție*, reper spațial pur geografic, orizontal, unde căile se despart fără a se mai aduna (*inter + sectio < seco, -are [lat.] – „a tăia, a despărți”*).

În pofida arbitrarului semnului lingvistic¹, cuvântul *răscruce* își trage seva din cruce și poartă în sine menirea alegerii. Este mărturia văzută a felului în care omul își structurează spațiul interior și pe cel cosmic după repere dumnezeiești sau demonice. În mod particular, este cheia prin care aflăm cum gândeste românul spațiul și existența.

¹ Ferdinand de Saussure afirmă că „legătura care unește semnificatul de semnificat este arbitrară”, prin urmare, semnul lingvistic este arbitrar, neexistând nicio legătură între sunet și idee.

Lectura, încotro?

Georgeta Cristian,
profesor de limba franceză

De bună seamă, ne-am întreat adesea cu toții, în diverse circumstanțe, *ce, cât, dacă și cum* mai citesc copiii și elevii noștri. Există studii sociologice la nivel european care, în ciuda semnalelor negative potrivit cărora lectura înregistrează un recul semnificativ în rândul acestor categorii (ca, de altfel, și în rândul adulților), arată, în schimb, și că *obiectivele* acestei activități intelectuale sunt mai nuanțate, fiindcă odată cu *diversificarea formelor* pe care le îmbracă „obiectul” *carte* în ultimii ani este necesar să remarcăm și *schimbarea strategiilor* lectorale, adică a modului de interacțiune cu textul (literar, mai ales) și a strategiilor interpretative dezvoltate în medii foarte variate.

Cu prilejul Zilei Naționale a Lecturii, sărbătorite pe 15 februarie, fiecare clasă din școala noastră a marcat acest eveniment prin diferite activități desfășurate în săptămâna care a precedat data respectivă: de la descoperirea felului, aproape miraculos, prin care un *textum* (în latină „pânză”, „țesătură”) devine *text*, o împletire a frazelor după reguli pe care fiecare autor și le definește și prinde viață pe hârtie într-un mod armonios și unic, până la sensibilizarea școlărilor la varietatea lumilor posibile din operele de ficțiune și la particularitățile culturale care oglindesc realități diverse (uneori antagonice, dar care sfârșesc tainic în congruența hermeneuticii) sau, nu în ultimul rând, până la dezbaterile despre rutina cotidiană de lectură și însemnătatea ei pentru fiecare copil în parte.

În cadrul orelor de limba franceză, elevii noștri au participat la un sondaj ad-hoc

despre exercițiul lecturii în viața lor. Entuziaști și cu argumente, cei mai mulți dintre ei mi-au împărtășit bucuria de a pătrunde într-un roman, o piesă de teatru, un poem ori chiar un eseu, printr-o neîntreruptă căutare a sensurilor care se descoperă treptat, cu răbdare și perseverență detectivistice. Despre această „cooperare interpretativă” constantă dintre *cititorul model* – care transformă o structură lingvistică oarecare într-un spațiu narativ, prin sensurile pe care le deslușește între elementele deliberat doar schițate, sugerate sau absente în text – și *autorul model* – vocea auctorială, care îl atrage pe cel dintâi în acest joc-urzeală nesfârșit, dar totuși coerent și cu sens – amintește semioticianul italian Umberto Eco în lucrarea *Lector in fabula* (1979).

Pe de altă parte, pentru liceenii noștri, alegerea tipului de obiect-cartă constituie un element de reflecție constantă, uneori derutantă, alteori lămuritoare, fiindcă noile tehnologii au pătruns și în acest spațiu până de curând extrem de personal și nedeștețat lumii exterioare. Cât de mult le (mai) place o carte imprimată pe hârtie – prin însăși natura ei, susceptibilă de a se degrada *în timp*, dar

și, paradoxal, de a fi transmisă generațiilor viitoare *peste timp* –, spre deosebire de o carte în format digital, pe care o poți lua cu tine oriunde, oricât de mare ar fi, pe care o poți răsfoi în voie... dacă știi totuși cum s-o „deschizi” și dacă n-ai uitat să încarci bateria dispozitivului-suport? Trăim oare un nou ev, cu un alt fel de cărți, cu un alt fel de a citi? Cum ne va influența această nouă experiență modul de acumulare a cunoștințelor? Acestea sunt întrebări pe care ni le-am pus, deopotrivă elevi și profesor, deoarece suntem toți influențați de noile moduri de prezentare a unui text, literar ori funcțional (nonficcional), și la care am răspuns tot printr-o întrepătrundere tainică de gânduri născânde din experiența fiecăruia, după ce vom fi enumerat, apoi explicat și exemplificat cu numeroase argumente pro și contra, adică după o adâncă reflecție cu rost. Aceasta a condus la ideea că o carte, a cărei materialitate o simți nemijlocit și multisenzorial, așadar textul imprimat pe hârtie, te ajută să pătrunzi mai iute și mai adânc, cu mintea și cu imaginația personală în universul ficțional, devenind, preț de câteva minute sau ore, *cea mai frumoasă călătorie în lumea de cuvinte a unui autor*. Cercetătorii în neuroștiințe și din domeniul educației au demonstrat că strategiile de învățare dobândite de la cele mai fragede vârste sunt deplin antrenate în lectură și, mai ales, în lectura de ficțiune. De aceea, la școală, îi îndemnăm pe elevii de toate vârstele să citească oricât de mult, alegându-și din extrem de bogata noastră bibliotecă – un loc deosebit de frumos, primitor și îmbietor – cărți din diverse domenii, scrise de autori români și străini, unele volume chiar în limbile străine studiate în această instituție, pe care noi înșine le-am parcurs cu bucurie și cu mult folos.

Am remarcat, de asemenea, că în familiile unde copiii au descoperit lectura foarte de timpuriu, grație obiceiului propriilor părinți și bunici de a citi, atât cât își mai pot îngădui acest răgaz în vremurile noastre amețitoare, care deci aleg conștient să dedice

câțva timp acestei fericite îndeletniciri, pentru bucuria personală, ca și pentru exemplul oferit celor mici, nu doar că pruncii au un vocabular foarte bogat și variat atât în exprimarea scrisă, cât și în cea orală, ci și un grad ridicat de spontaneitate în interacțiunea cu colegii de clasă și cu adulții din școală, o spontaneitate firească, nuanțată și foarte intensă. De aceea, îndrăznesc să afirm răspicat că, *împreună*, profesori și membri ai familiei, putem spori toate aceste beneficii *însoțindu-i pe copii* în alegerea cărților, găsind motive de a merge împreună în librării, la târgurile de carte sau la bibliotecile municipale, de a ne împărtăși unii altora părerea despre volumele citite și, firește, de a ne sfătui reciproc. Acest răstimp care ne duce într-o altă călătorie, imaginară, este tot o formă de iubire, căci „*orice exercițiu intelectual este mai întâi un exercițiu de iubire*” (*subl. n.*), scria profesorul universitar Ioan Pânzaru, într-un capitol despre textul sacru în tradiția răsăriteană din volumul *Practici ale interpretării de text* (1999).

Prin lectură, ne *apropiem* deopotrivă cu inima și cu mintea de ceea ce autorul cărții a construit, pentru a reuși să ne *apropriem*, adică să ne însușim ceea ce am descoperit în text și să *reasamblăm* indiciile dispartate, după puțința și cu simțirea fiecăruia dintre noi, atât în plan formal, cât și ideatic, ajungând astfel la sensurile multiple ale volumului respectiv. Rezultatul acestui joc al inteligenței și al inimii este *o perpetuă deplasare imaginară* între *faire* (în franceză, „a face”), *défaire* („a desface”) și *refaire* („a reface”), de fiecare dată într-o experiență nouă și roditoare. Așadar, să îndeplinim cu bucurie cererea, dar și nevoia copiilor noștri de a-și constitui propria bibliotecă: „*S'il vous plaît, dessine-moi une bibliothèque!*” (modif. n.) ar putea rosti Micul Prinț din LTSTI, cu ezitarea-i de copil, dar și cu fermitatea lui de netăgăduit, ținând cont și de faptul că școala noastră îi pune la dispoziție cărți cu tâlc, cu rost și spre întărirea lui sufletească.

Anotimpurile din răscruci

preot Adrian Sima,
profesor de fizică

Când nu mai ai puteri, odihnește-te puțin și bea un ceai!

Sfântul Cuvios Sofronie de la Essex

Aș putea avea o idee despre veșnicie imaginându-mi o piatră așezată la intersecția a două drumuri și lângă ea – un ceasornic. Așa sunt oamenii în amintirile mele. Întotdeauna mă îmbie să stau, să mă așez cu ei la vorbă, să nu mai fiu atât de încurcat în drumuri și în alegeri.

Așezat în cerdac pe un scaun legat din oasele de lemn ale mărului care nu a mai putut înmuguri, mărul din spatele grădinii, bunicul privește mereu dincolo de dealul din față. *Ai venit. Stai puțin jos!* Și imediat am realizat că, în așteptare, a vorbit cu toate cele din jur să facă liniște pentru nepotul lui ostenit. În pragul porții sale praful parcă nu se ridică niciodată și firele de iarbă cresc încet ca ceara din stup, mirosind a lumină. Apa rece a fântânii mă așteaptă și ea încremenită în argila roșie de pe pervaz și dintr-o dată inima mea prea călătoare nu mai doare, ci se odihnește.

Când mă gândesc la el și la bunica – a mea, dar și a lui – realizez că toate drumurile se termină cu câte o fereastră. Aș putea avea o idee despre veșnicie imaginându-mi ferestrele casei lor cu răscruci de lemn,

încadrate de florile din ață colorată răsădite de mâinile ei de mireasă pe pânza albă, spălată de râul din spatele grădinii. Ea vorbea mult cu Dumnezeu – nu în gând, ci rostind cuvintele ca pe niște ochiuri de ață cu care și-a împletit viața.

Acolo, lângă o casă cu holde mici și cu un deal în fața prispei, am înțeles că în răscruci timpul trece altfel – și mi-a plăcut. Nu mai simt nevoia să plec din ele, căci ochii și aripile oamenilor de aici mă fac să stau. Un câmp, un cer și un orizont, în mijloc eu, un stâlp de libertate, și pietrele vii care îmi șoptesc.

Toată arheologiile mele au crescut la intersecții de drumuri, pentru că simțind libertatea am stat pe loc atât cât pașii să îmi rămână imprimați în piatra drumului, cât să crească în jurul meu ferestre și porți. Și iată cum răscrucea devine o rădăcină, ca o temelie de casă prin care urcă seva acestei libertăți.

Îmi place aici pentru că pot să stau, să privesc și să ascult. Primăvara aud cum se îmbrățișează inelele copacilor în

tainicele clepsidre de lemn. Așa de mult îmi place aici, încât acum orele îmi par a fi păsări călătoare ce au uitat de țările lor calde. Aripile le-au rămas întinse prin păduri și cânturile lor nu părăsesc niciodată văzduhul pentru că aici, în răscrucile mele, și cerul are altă lumină și miroase a veșnicie. Aici, timpul se transformă în vreme și linia ascuțită a drumului se preface în loc al petrecerii. **Ele, răscrucile, îmi sunt ca niște rame ce încadrează inimi și sclipiri de dor. Să simt anotimpurile din aceeași coordonată, să fiu ca un copac cu umbra ancorată în drum, care nu se mișcă și în care anotimpurile sculptează orizonturi și înălțimi. Lumea să-mi treacă în pași de iarbă verde, de frunze uscate și de nea și singură apa din fântână să-mi rămână la fel de rece și dulce. Iar în jurul meu – oameni așezați la umbra sălciilor, cântând.**

Răscrucile n-ar trebui să ne apese pașii căci privite din cer, oricum ne-am așeza în ele, putem vedea două brațe deschise care ne poartă și ne însoțesc pe cale. Și, poate că acesta este rostul lor, de a ne aminti din loc în loc și din când în când de perspectiva acestei tainice îmbrățișări. Timpul ca un bunic ce se plimbă prin fânul copt al verilor din copilărie și inima mereu trează ca bunica ce vorbea neîntrerupt cu Dumnezeu îmi sunt mereu prezente în răscruci. Poate de aceea nu simt nevoia să plec imediat. Ochii și brațele oamenilor de aici mă fac să stau. Un câmp, un cer și un orizont, în mijloc eu, un stâlp

de libertate, și pietrele vii care îmi șoptesc.

Drumul ne însingurează? Să nu ne temem. Se va ivi răscrucea și în umbra ei îi vom putea auzi mai deslușit pe cei care ne însoțesc. În jurul unei mese, lângă piatra unei fântâni din care țâșnește apă, sub streășina unei case bătrânești dantelată cu cuiburi de păsări călătoare, acolo, în mijlocul sălciilor, ne vom îmbrățișa harpele și ne vom cânta cântarea, pentru că cei de lângă noi niciodată nu ne vor face să ne simțim ca într-un pământ străin.

Aș putea avea o idee despre veșnicie imaginându-mi o inimă așezată la intersecția a două drumuri care bate ca un ceasornic, dând curaj celor care se odihnesc lângă ea. Așa sunt oamenii în amintirile mele. Îmi dau curaj și mă fac să văd. Scrise cu pași grei, cărările noastre nu vor la capăt un zid, ci o răscruce – această pasăre măiastră ce ne poartă pe coama ei, cu drumurile ce se dechid din ea ca niște aripi ce tănuiesc în praful lor mugurii zborului spre veșnicie.

Viață în răscruce

Cristinela-Victoria Cîrtog,
profesor de științe
socio-umane

Există personalități complexe în cultura noastră, români și oameni adevărați, cu autentică vocație de geniu, care le-a marcat pentru totdeauna destinul propriu, dar și destinele altor oameni, aflate la răscruce de timpuri. Printre acestea se numără indubitabil și filosoful Constantin Noica (1909–1987), liderul celei mai importante mișcări culturale românești din perioada comunistă.

Când vine vorba despre Noica, primul gând care îmi vine în minte este cel de *rezistență prin cultură*, un simbol al libertății de gândire, pentru care a plătit din greu (cu ani de domiciliu forțat, cu ani de închisoare și apoi cu autoizolarea), pentru credința neîncetată în geniul poporului român, în *iscusirile ființei românești*. Strădania de a-și împlini vocația incontestabilă de pedagog, ajunsă la altitudinea sa deplină în cadrul binecunoscutei Școli de la Păltiniș, a dat naștere acestei experiențe culturale și filosofice de cea mai mare anvergură pe care a cunoscut-o societatea românească: Păltinișul. Aici, într-o modestă cabană de munte, neîncălzită corespunzător, tinerii intelectuali străluciți erau atrași irezistibil de personalitatea sa fascinantă, de modul său original de gândire și de comunicare (ce contrasta izbitor cu simplitatea locuinței), iar acest lucru avea să le schimbe și lor inevitabil destinul cultural. Nu a dorit să fie un profesor autoritar, ci un *antrenor*. Îl pasiona procesul de creștere al celuilalt, îi privea pe tineri ca pe niște *proiecte* spirituale, investind timp și energie în formarea lor, fără a cere nimic în schimb.

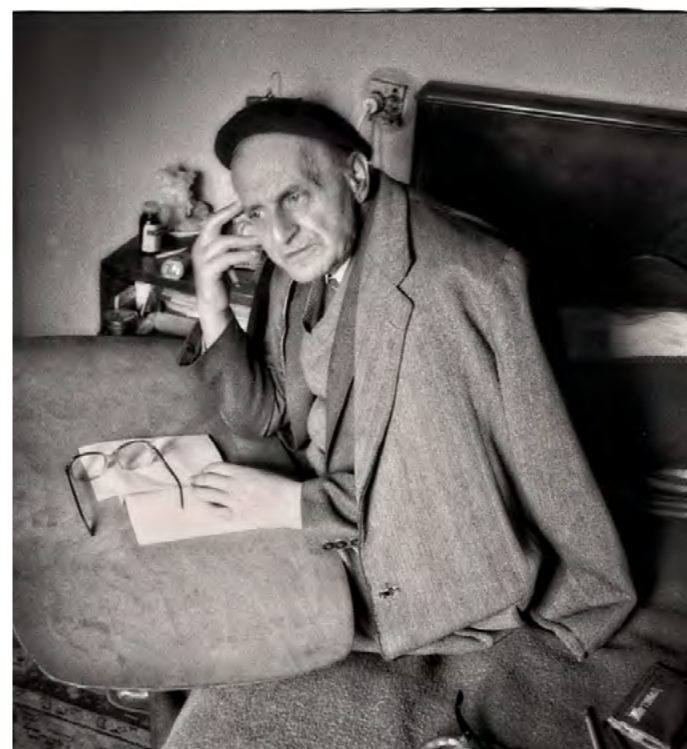
S-a născut la Vitănești, județul Teleorman, într-o familie înstărită, de boieri cu origini aromâne, într-un conac construit la începutul secolului al XIX-lea și care a aparținut familiei până în 1930, când a fost vândut de tatăl său unui om politic al vremii (în perioada comunistă a fost confiscat și a servit ca sediu pentru Întreprinderea Agricolă de Stat). Primii ani din viață au fost petrecuți în acest conac, unde, împreună cu mama sa, o fire meditativă, ce i-a influențat înclinația timpurie spre introspecție, își petrecea timpul pe prispa casei, privind valea râului Teleorman. Noica își descria mai târziu copilăria ca fiind *locul unde trăim toată viața*. Această perioadă a fost marcată de un confort material ce i-a permis accesul la o educație aleasă, dar și de o conexiune profundă cu natura, care va răzbate mai târziu în eseurile sale despre spiritul românesc. Familia deținea și o casă în București, ceea ce a făcut destul de facilă tranziția sa de la țară la București, odată cu înscrierea la gimnaziul Liceului „Dimitrie Cantemir” și apoi la cursurile Liceului „Spiru Haret”.

Cu siguranța aceea pe care ți-o poate da doar geniul, cu o rigoare demnă de un germanofil, dar și cu o mare generozitate spirituală, Constantin Noica a încercat să pună în practică soluția *utopică* extraordinară de a găsi 22 de tineri (câte unul pentru un milion de oameni, populația României de atunci), a căror existență să devină una pur culturală, pentru ca din rândul lor să se formeze geniile ce ar putea schimba în bine civilizația și soarta României. Școala pe care a gândit-o ca pe o formă ultimă de ne-renunțare, de continuare a unui proiect care i se părea atât de important a marcat întreaga sa existență intelectuală din ultima perioadă de viață, într-o epocă ce nu mai oferea aparent nicio soluție, nicio licărire de speranță. Crezul, pe care nu l-a părăsit niciodată, era că trebuie să continue proiectul

de salvare. **Mulți l-au acuzat de naivitate, dar, ca orice filosof adevărat, Noica a încercat doar să-și imagineze soluții și lumi posibile.**

Visez o școală în care să nu se predea, la drept vorbind, nimic. Să trăiești liniștit și cuviincios, într-o margine de cetate, iar oamenii tineri, câțiva oameni tineri ai lumii, să vină acolo spre a se elibera de tirania profesoratului. Totul trebuie învățat pe dinafară, iar singurul lucru care le e îngăduit din când în când e să pună întrebări. Dar nu vedeți că au și ei de spus ceva, de mărturisit ceva? Și nu vedeți că noi nu avem întotdeauna ce să le spunem? Suntem doar mijlocitori între ei și ei înșiși... Stări de spirit, asta trebuie dat altora, nu conținuturi, nu sfaturi, nu învățături. Cultura și omul de cultură stau mai prost cu veacul, din când în când obțin eternitatea. Nu fac nimic și nu îndreaptă nimic, dar, cu gratuitatea și grația lor, își deschid cerurile sau dau cer lumii.

S-a spus despre el, pe bună dreptate, că a fost unul dintre cei mai importanți creatori contemporani de sistem filosofic original, nu doar de la noi, ci din întreaga Europă. Încă de la debut, în revista liceului și apoi la vârsta de 25 de ani, a reușit să atragă atenția cu un prim volum de eseuri

intitulat *Mathesis sau Bucuriile simple*, această *mare carte mică* pentru care a și fost premiat, lucrare tipărită la propunerea Comitetului pentru premiera tinerilor scriitori needitați, în 1934. Cartea adună toate obsesiile de mai târziu ale filosofului aflat în căutarea unei științe universale; el realizează, după căutări îndelungi, asemenea alchimistului ce dorește să descopere piatra filosofală, că la baza științei universale stă bucuria simplă, stătătoare. ***Omul este singura ființă care poate să stea. Bucuria care stă e formula potrivită a eternității noastre. Cultura nu este decât omul însuși, după cum afirma el, sunt anumite împrejurări în care trebuie să te depășești pe tine prin cultură. Să te înstrăinezi prin cultură, să pui distanțe înlăuntrul tău.*** Singurătatea ființială este starea primordială a omului creator, a vieții noastre spirituale. *Lucrurile din afară ne cheamă în toate părțile și ne amăgesc. Sunt prea multe și ființa noastră este una. Ar trebui să le mai împușcăm sau măcar să nu ascultăm de chemarea lor... Să nu ne mai pierdem în lume. Să ne strângem bine împrejurul înțelesurilor noastre, să le încorporăm și să facem din ele hrana zilnică a vieții noastre lăuntrice.* Aflat în căutarea Ideii, a unui adevăr unic, pe care consider că l-a și găsit spre sfârșitul vieții, Noica trăiește din plin simplitatea vieții exterioare, invers proporțională cu bogăția și complexitatea vieții lăuntrice, intelectuale și spirituale. Pentru el, fericirea e la îndemâna oricui, indiferent de infernul în care s-ar afla.

Bucură-te și fă ce vrei!, își încheie minunata scrisoare adresată fiului său, părintele Rafail, atunci când află că acesta se va călugări. De călugărie se va lega și destinul unuia dintre cei mai buni prieteni ai săi, Nicolae Steinhardt, care, în eseu *Constantin Noica, omul*, va scrie că Noica a jucat un rol capital în viața sa, după părinți, fiind omul cel mai important, care i-a schimbat fundamental destinul. *Prietenia absolută are sens numai cu ființe ca el*, va mărturisi Noica. Între aceștia a fost o legătură specială, care va dăinui

Într-o epocă în care solidaritatea, deși necesară, era greu de atins. Este evident impactul pe care filosoful l-a avut asupra vieții monahului de la Rohia, dacă ne amintim faptul că el însuși i-a recomandat această mănăstire, după ce a vizitat-o timp de câteva zile, fiind impresionat de vasta bibliotecă a acesteia, devenită ulterior opera sistematizării minuțioase a părintelui Nicolae Steinhardt.

Am lăsat la urmă, dar nu din rațiuni privind importanța secundară în cadrul biografiei sale, ci, dimpotrivă, ca deosebit de importantă sub aspectul memoriei colective, perioada cuprinsă între 1949 și 1958, în care Noica a avut domiciliul forțat la Câmpulung Muscel. Aici își formulează ideea filosofică și totodată își trasează principalele coordonate ale filosofiei sale de mai târziu. În 1958 este arestat și, împreună cu el, toți participanții la seminarele private ținute de el acolo, în cadrul cărora a vorbit despre operele lui Goethe, Hegel, Cioran și Eliade; este vorba de binecunoscutul *grup Noica-Pillat*, din care au făcut parte mai mulți intelectuali ai vremii, printre care: Dinu Pillat, Păstorel Teodoreanu, Alexandru Paleologu, Nicolae Steinhardt.

A fost acuzat de uneltire împotriva ordinii de stat, răspândirea de manuscrise cu caracter dușmănos, ascultarea de posturi radio străine, ostile regimului și ulterior condamnat la 25 de ani de muncă silnică, 10 ani de degradare civică, cu sancțiunea complementară a confiscării averii. A executat la Jilava șase ani, fiind eliberat ultimul dintre ei, în august 1964. După eliberare, are opțiunile de a emigra sau de a se stabili la București. Faptul că alege soluția din urmă mi se pare în sine un argument solid pentru a-l considera nu doar un bun român, ci și un patriot în cel mai propriu sens. Va lucra ca cercetător la Centrul de Logică al Academiei Române, având drept colegi mai tineri pe Sorin Vieru, iar la Institutul de Istoria Artei pe Andrei Pleșu și Gabriel Liiceanu, cei care aveau să devină cei mai apropiați și mai apreciați discipoli ai maestrului lor.

Închei prin a aminti doar episodul dramatic, de netrecut cu vederea, cel legat de arestarea sa, în noaptea de 11 spre 12 decembrie 1958, moment în care o parte dintre intelectualii și prietenii săi din diaspora se mobilizează, cu o nemaîntâlnită solidaritate, pentru a găsi cu disperare o soluție de eliberare. Prin intermediul unor organizații internaționale sau fonduri private, vor reuși cu greu să strângă o sumă considerată exorbitantă la acea vreme, pentru a plăti astfel regimului de atunci *răscumpărarea* sa. Printre aceștia s-au numărat Mircea Eliade, Emil Cioran, Monica Lovinescu. Eliberarea sa, totuși, nu s-a produs atunci, ci mai târziu, ca urmare a decretului general de amnistiere a deținuților politici din România.

În cele din urmă, îndemnul lui Noica, adresat tuturor oamenilor, face din el și un filosof creștin, oricâte obiecții s-ar putea aduce acestei afirmații: să nu ne pierdem timpul ce ne-a fost hărăzit de Dumnezeu; El ne-a creat pentru a-I ține locul aici, pe pământ, îmbogățind lumea cu sensuri noi, pentru a crea și pentru a duce începutul său înainte.

Blazonul culturii române

Dintre toate „icoanele” prinse în timpulul întemeietor românesc, multe ridică din orice durată sufletul țării, cu aleasă jertfelnică dragoste.

Prin înțelepciunea domnitorilor deveniți sfinți, alături de figurile de lumină purtătoare ale cuvântului „ce exprimă adevărul” și de memorabilele destine de scriitori, pictori, muzicieni, istorici, gânditori, s-a cristalizat cultura acestui neam, purtată în înălțimea cuceritoare a de viață făcătoarei Cruci. Căci de cruce au rămas în sufletele noastre destinele exemplare care locuiesc în cultura română, fie că am pune numele unui astfel de destin Sfântul Voievod Neagoe Basarab, Sfântul Voievod Constantin Brâncoveanu, Antim Ivireanul Mitropolitul, Andrei Șaguna Mitropolitul, Dimitrie Cantemir, Mihai Eminescu, Nicolae Iorga sau Nicolae Grigorescu... Privind în adâncul inimii lor, aceste personalități par să devină una cu țara. Ele însele au configurat călăuzele neamului peste mult amar de vreme, călăuze culturale, spirituale, care se recunosc în moștenirea celor mai frumoase înălțimi de mănăstire, în delicatețea plină de taină a celor mai însuflețite pânze, în arta cuvântului prins în însemnările pe carte sau pe creier, așa cum mărturisea Mitropolitul Bartolomeu Anania, aflat în închisoarea de la Aiud, unde găsea scăpare de la cumplitele suplicii prin „scrierea”

unor opere literare, piese de teatru, direct pe creier, hârtia și creionul fiind prohibite.

În acest context, la 7 decembrie 2010, s-a notat o hotărâre la nivel european, ca Ziua Culturii Naționale a românilor să fie ziua nașterii poetului Mihai Eminescu, 15 ianuarie. Și, astfel, toate s-au adăugat ctitoriei cuvântului încărcat de fiorul liric și de „cumpăna gândirii”. Aceasta a fost pregătită mai de demult, de ctitorii de biserici și mănăstiri, de ctitorii de învățătură și înțelepciune, de ctitorii de neam și țară. Pe umerii lor, care par să țină lumea, ca altădată zeii Olimpului, sau, în brațele înălțând dinaintea cerului ctitorie după ctitorie, răsare lumina ziditoare de frumusețe în eternitate.

Există în natura personalităților care însemnează blazonul culturii române o unitate de simțire și gândire, o experiență a ființei care marchează un destin identitar. Astfel, timpul a lepădat fulgerător „clipa cea repede” ce s-a dat fiecărui domnitor, poet, pictor, muzician. O altă unitate care măsoară soarta acestora este semnul miraculosului, al ieșirii din norma recunoscută, al geniului care i-a înveșnicit ca singulari.

În acest sens, se ivește dinaintea minții și inimii noastre figura vizionară a

Măriei Sale Neagoe Basarab, „domn cu apucături împărătești, domn cu atâta dor de frumusețe, cum nu a mai fost nimeni înaintea lui”, după alesele cuvinte ale lui Nicolae Iorga. Fie vechi, fie moderne, vremurile l-au considerat domn al culturii românești, ctitor de cultură românească. Una dintre cele mai încântătoare ctitorii, păstrată până astăzi, este Mănăstirea de la Curtea de Argeș, a cărei arhitectură a fost gândită de însuși marele domnitor. Între 1512 și 1517, chiar din primul an al domniei în Țara Românească, s-a început maiestruoasa construcție, de talia capodoperelor lui Leonardo da Vinci, cu care voievodul era contemporan. De la început, lucru rar în acele timpuri, personalitatea sa se formează într-o atmosferă de noblețe și de cultură, ajutată fiind și de familia aristocrată din care făcea parte, așa cum se va întâmpla peste două veacuri și cu destinul marelui voievod Constantin Brâncoveanu.

Astfel, filosoful, omul politic, diplomatul, omul de stat, militarul vor reprezenta alesele virtuți care au condus la ideea că Neagoe Basarab, prin amprenta culturală, a fost un principe luminat și un om care a depășit epoca în care a trăit. A doua fascinantă ctitorie a domnitorului s-a înscris în rândul celor mai valoroase opere din literatura veche a românilor: *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*, scrisă între 1519 și 1521. Considerat un veritabil tratat de politică internă și chiar externă, dacă se evocă și abilitatea politică a domnitorului prin care se apropia de Transilvania și Ungaria, ajungând chiar până la Veneția și Roma, această operă circumscrie distinsul portret al unui ctitor de pace, aspect foarte important, ținând cont de contextul european al epocii, copleșit de conflicte puternice. În conștiința noastră istorică și culturală se permanentizează icoana unui promotor al

păcii, care a întreținut relații diplomatice, culturale cu marile puteri ale timpului: Imperiul Otoman, Bizanțul, amenințat cu decăderea, statele occidentale. Istoricii au ilustrat preocuparea domnitorului muntean pentru pace, printr-o experiență cu ecouri de-a lungul veacurilor. La un moment dat, îi face o vizită lui Ștefan cel Mare în Moldova, ocazie prin care meditează la importanța păcii în contextul nenumăratelor războaie cu otomanii.

În captivanta scriere a *Învățăturilor*, se poate aprecia cum voievodul devine și un ctitor de învățătură, prin evocarea principiilor morale de educare a tineretului. Însotită de un limbaj aureolat de parfumul vremurilor de altădată, învățătura se îmbină cu credința, cu sfaturile pentru o guvernare înțeleaptă și durabilă. Complexitatea conținutului merge și în direcția unei scrieri „ad usum delphini”, ca în *Principele* lui Niccolo Machiavelli sau ca în *Învățăturile lui Vasile Macedoneanul către fiul său*, din 1691. Totuși, ideile de învățătură nu îl au ca unic destinatar pe fiul voievodului, doar pe Teodosie, ci și pe chipul exemplar românesc, educat să succedă la domnie sau să parcurgă drumul desăvârșirii pentru orice ideal. Este sugerat acest aspect în retorica *Învățăturilor*. Adresarea care oferă o strategie de dinamică a textului (parcă îl auzim pe domnitor vorbind dinaintea noastră) se realizează prin singular, apoi prin plural: „Iubitu meu fiu, mai nainte de toate să cade să cinstești și să lauzi neîncetat pre Dumnezeu cel mare și bun și milostiv, și zioa și noaptea...” Apoi, „Feții mei...”, „Dreptu aceasta, tu, fătul meu, și dumneavoastră, iubiiții mei frați...”

De o cuceritoare frumusețe a gândirii este și testamentul Sfântului Voievod Neagoe

Basarab pentru viitorime, cum l-au numit exegeții ctitoriiilor sale, un testament care evocă un cuvânt al lui Iisus Hristos, din Sfânta Evanghelie: „Și voi, ucenicii, puteți face și mai mari minuni decât am făcut eu!” Anii de domnie ai voievodului muntean (1512–1521) au marcat o perioadă plină de efervescență culturală românească și europeană – începând cu Mănăstirea Bistrița, școala apreciată ca o academie duhovnicească, printr-o aleasă bibliotecă, adesea cu savanți veniți din Serbia, cu personalități din secolul al XVI-lea, ca Nifon, patriarhul Constantinopolului, ca Macarie așezând taina cuvântului întemeietor în fascinația tiparului – ctitoriile sale strămoșești, de carte și mănăstire, pot ființa întru eternitate având vocația ctitoriei de frumos.

Cu nimic nu am exagera dacă l-am aprecia pe Dimitrie Cantemir drept ctitor al culturii românești. Cărturar, istoric, filosof, poliglot, filolog, folclorist, cartograf (întocmește una dintre primele hărți ale Moldovei, în studiul apărut la cererea Academiei din Berlin, *Descriptio Moldaviae*, din 1714, scris în limba latină), geograf, muzician, artist, diplomat și prinț al Moldovei (1673–1723) – acestea sunt doar câteva „ferestre” ale personalității sale marcate de o uimitoare erudiție, adesea menționată în cele mai nebanuite locuri din cultura omenirii. **„Cultura română începe cu Dimitrie Cantemir”, afirma filosoful Constantin Noica, apreciind mintea strălucită, enciclopedică a ființei sale. Cele mai admirate și recunoscute poziții ale culturii universale pot fi atinse de cultura română prin autorul studiului istoric *Incrementa atque decrementa aulae othomanicae*, al celei dintâi cărți apărute la Constantinopol, apoi la Iași, *Divanul sau gâlceava înțeleptului cu lumea sau giudețul sufletului cu trupul*, o carte de morală creștin-ortodoxă, publicată în spațiul otoman, cu idei religioase valabile și în**

zilele noastre, prin autorul primului roman alegoric și istoric din literatura română, *Istoria ieroglifică*.

Formarea personalității sale se arată precoce. Încă de la 15 ani ajunge din zona Fălciului, din Moldova, ostatic la Constantinopol. Aici, la curtea sultanilor, începe să se cristalizeze o cultură enciclopedică. Cantemir, principele cărturar, devine în scurt timp un ctitor de carte. „Vechea înțelepciune veșnică a cărților”, cum însuși medita, îi impune un destin unic și memorabil. Nicolae Iorga va considera ca marcă a preocupărilor sale cărturărești originalitatea. Natura enciclopedică a formării sale impune admirația înalților demnitari otomani care îl aleg capucehaie, diplomat, și îi caută adesea compania plină de rafinament al intelectului. Trei culturi diferite, însușite la Constantinopol, îl desăvârșesc ca spirit iluminist: cultura turcească, cultura grecească și cea occidentală. Dar baza enciclopedismului va fi limba latină, în care își va scrie majoritatea studiilor, a creațiilor. Pe toate acestea le-a purtat și le-a valorificat de-a lungul întregii existențe, pe cât de scurte, pe atât de complexe. De asemenea, cultura bizantină se va adăuga celor care îi formează vasta personalitate. Dimitrie Cantemir rămâne în conștiința culturii române și universale un ctitor de idee, de abstracțiuni ale gândirii înalte. Cartea *Imaginea de nezugrăvit a științei sacrosancte* înfățișează

în capitoul „Creația Sacră a Universului” o înțelegere filosofico-teologică, orientând intelectul către adevărul tuturor timpurilor: contemplarea chipului divin în om. Astfel, prințul cărturar este considerat o personalitate relevantă în cultura noastră, atât în perioada timpurie, cât și în societatea românească actuală.

Cu desăvârșire, periplul prin cultura neamului românesc dezvăluie ca prin farmec atâtea și atâtea fabuloase ctitorii! În cazul „Omului deplin al culturii române”, cum îl numea filosoful Noica pe Mihai Eminescu în studiul *Sentimentul românesc al ființei*, o primă ctitorie este aceea a cuvântului cu o aleasă virtute, conținută într-o întrebare retorică a poetului: „Unde vei găsi cuvântul ce exprimă adevărul?” Aceasta este fereastra a cărei lumină reflectă ideea de Eminescu, scriitorul care a ctitorit rostul cuvântului poetic. Aspectul prin care el devine singular în cultura română este argumentat de modul în care a impus, prin creația sa, ceea ce se poate numi cultura cuvântului. În 1883 i se publică primul volum de versuri, intitulat de Titu Maiorescu *Poesii*. Printr-un număr de 61 de bijuterii de aleasă vocație a liricului este înfățișată cultura cuvântului românesc.

Prin această mijlocire a cuvântului se instituie și conceptul estetic de eminescianism, prin care s-au modificat în adâncul limbii române cultura și identitatea românească modernă. Astfel, creația în cuvânt a gândirii sale poetice a oferit culturii române o formă de conștiință națională. Și nenumărate cuvinte s-au întemeiat ca monumente ale culturii române. Ediția *Poesii* din 1883 devine fereastra prin care poetul a vorbit mai multor generații din cultura română. Acest volum este scris cu o grafie care exprimă o prefacere fundamentală în limbă. Astfel, destinul cuvântului românesc în cultura română ajunge să se întemeieze chiar prin cuvântul eminescian. Prin trecerea de la cuvântul chirilic la cel latin apare în limba română o ezitare între fonetism și etimologie. În această cheie poate fi tălmăcită considerația lui Maiorescu: „Pe la mijlocul secolului al XIX-lea predomină în limba și literatura română o tendință semierudită de latinizare, pornită dintr-o legitimă revendicare națională.” Așa

s-a câștigat o temelie firească a limbii, cea dintâi treaptă spre înălțarea culturii naționale. În acest sens poate fi înțeleasă ideea de Eminescu: ctitorul cuvântului poetic a impus cultura cuvântului în personalitatea limbii și a literaturii române.

Aceeași forță poate fi identificată și în memoria culturii care a reținut numele istoricului Nicolae Iorga, renumit printre cei mai importanți istoriografi din cultura universală. **Nu o dată exegeții culturii române l-au asemănat pe Nicolae Iorga cu Mihai Eminescu argumentând că, dacă unul este geniul poeziei, celălalt este geniul istoric. Nicolae Iorga a fost apreciat ca „un uriaș al culturii române, profesor și îndrumător de generații”, o personalitate care copleșea lumea intelectualității românești și universale. Carul uriaș, ca în povești, pus la dispoziție pentru retragerea din Moldova în timpul Primului Război Mondial a fost umplut cu cărți. Grație naturii enciclopedice a personalității sale, George Călinescu afirma că „a călcat cu mintea toate arhivele europene și chiar din America”.** Astfel, geniul gândirii sale de a vedea istoria ca pe o „religie a patriei” îl configurează ca pe un monument de cultură vie, românească. Fiind un membru marcant al Academiei Române, a întemeiat un recunoscut for cultural, „Liga pentru unitatea culturală a românilor”.

Astfel, călăuzele culturii românești poartă pe drumul fascinant al deplinătății sufletul înalt, ctitorit cu dorul de frumusețe la orizont. Salba de cetăți, salba de biserici și mănăstiri, salba de cărți au ctitorit faima acestui neam, a personalităților care ne fac să devenim contemporani cu un trecut-tezaur, el însuși de-a pururi ctitor al sfintei culturi românești.

Astfel, călăuzele culturii românești poartă pe drumul fascinant al deplinătății sufletul înalt, ctitorit cu dorul de frumusețe la orizont. Salba de cetăți, salba de biserici și mănăstiri, salba de cărți au ctitorit faima acestui neam, a personalităților care ne fac să devenim contemporani cu un trecut-tezaur, el însuși de-a pururi ctitor al sfintei culturi românești.

Răseruci economice

Mihai-Vladimir Topan,
profesor de economie

Răscrucile sunt intersecții, întretăieri de căi. Sunt și locuri unde drumurile converg venind de cine știe unde, dar și locuri din care aceleași drumuri se despart, plecând aiurea. Dintr-un anumit punct de vedere unesc, adună laolaltă (sau la un loc); din altul despart, separă, disting. Ambele sensuri sunt bogat reprezentate în știința economică, cea pe care sunt adesea chemat să o reprezint după puteri în rândurile revistei noastre.

Ce au de-a face, așadar, răscrucile cu economia? Sau economia cu răscrucile?

Mai întâi s-ar putea ca în însăși natura științei economice și a aspectelor realității pe care e chemată să le explice să regăsim o răscruce fundamentală. Anume aceea dintre material și imaterial. Chiar dacă în copilăria sa de secol XVIII economia viza mai degrabă producția și comercializarea bunurilor materiale, tangibile (industria textilă fiind vârful de lance al așa-numitei revoluții industriale), ulterior – mai ales în a doua jumătate a secolului XX – s-au luat tot mai mult în discuție serviciile (turism, showbiz, transporturi, servicii financiare, medicale, educaționale etc.), care și ele sunt bunuri economice în toată regula, rare – deci prețuite cu preț – deși aspectul lor crucial nu este cel tangibil sau material (se subînțelege că niciun serviciu nu poate fi desprins de un suport material indispensabil, oricât de mic). Și în acest caz, dacă într-o primă fază iese, poate, în evidență mai mult separația (bunuri versus servicii), după acomodarea cu aceasta regăsim mai mult simbioza (anume că orice bun economic azi – și probabil oricând – este o sinteză, un compozit de aspecte materiale

și intangibile, o combinație sau un pachet de bunuri și servicii). Dacă ar fi să derivăm sau să tragem de aici o învățătură anume, poate că cea mai importantă ar fi aceea că nu doar producția materială (care se vede și pe care poți pune mâna) e valoroasă.

O altă contextualizare economică a cuvântului sau conceptului nostru tematic – răscrucea – ar putea fi identificată, aproape spectaculos, în inima analizei economice teoretice, anume jocul cererii și al ofertei. În măsura în care una din sarcinile principale ale științei economice este explicarea prețurilor reale care se formează în economie, ea se achită de aceasta prin așa-numitul aparat analitic (sau teoretic, sau conceptual) al cererii și ofertei. Orice bun economic e valoros pentru că servește unui scop al unui om, facilitând satisfacerea nevoilor sau preferințelor sale (utilizate ca sinonime aici). În raport cu orice astfel de bun – dacă este implicat în vreun fel – orice om apare fie în postura cuiva care îl vrea și e dispus să ofere ceva în schimb pentru el (ca parte a „cererii”), fie în cea a cuiva care, anticipând că alții l-ar dori, e dispus să-l cedeze în schimbul a ceva valoros, util pentru el însuși (în economia modernă cel mai adesea vorbim aici de bani sau mijlocul de schimb general acceptat). Prin urmare, economia dobândește în etapa schimbului profilul unei piețe pe care se întâlnesc cei care cer cu cei care oferă un anumit bun sau tip de bunuri. Din acest joc emerge, se naște prețul de piață pentru bunul respectiv. Fandosit, cu ceva jargon matematic-geometric, zicem că prețul se formează la intersecția cererii cu oferta. Ajustând pentru discuția de aici, putem zice că prețul se află la răscrucea cererii cu

oferta. Și reprezentarea grafică clasică chiar aduce a răscruce.

O a treia intersecție sau răscruce pe care am putea-o aduce în discuție – și ultima pe care o abordăm aici –, oarecum surprinzător poate, ar fi aceea dintre virtuți și vicii. Așa cum Dumnezeu nu separă încă grâul de neghină, nici sfera economică nu vine automat la pachet numai cu comportamente virtuozose. Așa cum am sugerat și în numărul anterior al revistei, sfera economică și legile care o guvernează pot fi citite și în cheie providențială, cu ambele aspecte ale providenței sau, mai sugestiv spus, din perspectiva prezentă, ale iconomiei divine: sprijin și potențare pentru virtuți și îngăduință răbdătoare, afină cu libertatea dată omului, față de vicii, într-un fel de așteptare iubitoare, paternă, a lui Dumnezeu față de „fiii risipitori”. În sfera economică, regăsim simbolic acest aspect în următoarea formulă: la formarea prețului de piață al unui bun – vinul să spunem – contribuie atât consumatorii care-l cer din motive virtuozose, cât și cei care o fac din motive vicioase. Adică și cei care-l cer pentru utilizările ritualice din Biserică, de pildă, sau pentru petreceri legitime de tip nunți, botezuri sau alte prilejuri de

bucurie și veselie, dar și cei care-l cer pentru satisfacerea viciului sau pentru manifestări sau evenimente pe care le-am putea numi, cu oarecare economie de expresie, destrăbălate. Și pe partea de ofertă în economie își joacă jocul atât ofertanții, producătorii, vânzătorii care au intenția de a servi sau sluji, consumatorul cu cele mai bune și oneste intenții, la un raport calitate-preț bun, cât și cei care văd situația în termeni adversativi, de „care pe care”, de „joc cu sumă nulă”, cum se spune (în care cineva poate câștiga numai dacă altcineva pierde). Sau, dintr-o altă perspectivă, atât ofertanții care caută câștigul din motive nobile (viață decentă, întreținerea și educația copiilor etc.), cât și cei pe care i-am putea numi hrăpăreți, lacomi sau iubitori de arginți sau de lux ostentativ contribuie la formarea ofertei pe piață.

Economia, ca parte a acestei lumi, îi acomodează, așadar, pe toți. Și așa cum Dumnezeu face, în nemăsurata Lui iubire, „să răsară soarele și peste cei buni și peste cei răi”, poate nu-i forțat a zice că tot El lasă în răscrucea economiei și a legilor economice loc și pentru cei virtuozosi, să sporească, și pentru cei vicioși, să se trezească, așteptându-i pe toți să se mântuiască.

Micile și marile răscruci ale vieții

Profesorul de biologie la răscruce: manualul și realitatea actuală, predarea clasică și educația pentru viață

Există o răscruce despre care nu se vorbește în manuale sau în documentele curriculare. Nu este desenată pe hărți și nu apare în planificările calendaristice. Este locul în care profesorul de biologie se află zilnic: între manual și realitatea imediată a elevilor săi, între laborator și viața din afara școlii, între programa școlară și fragilitatea sau frământările tăcute ale adolescenței, între conținut și conștiință.

Ce înseamnă să predai biologia astăzi?

Înseamnă, desigur, rigoare științifică, claritate conceptuală, actualizare permanentă. Într-o lume în care informația circulă rapid, iar pseudoștiința capătă uneori mai multă vizibilitate decât cercetarea autentică, profesorul de biologie devine filtru critic și o ancoră a adevărului științific. Nu mai este suficient „să știe lecția”. Elevii nu au nevoie doar de definiții corecte, ci și de sens.

A preda biologia înseamnă a fi martor și ghid într-o etapă în care corpul, emoțiile și identitatea elevilor se transformă într-un ritm amețitor, când presiunea grupului devine puternică, când deciziile aparent mărunte pot avea consecințe reale și durabile; înseamnă a ști că informația predată despre sistemul nervos și glandele endocrine poate deveni, pentru un elev, cheia înțelegerii anxietății sale. Lecția despre sistemul reproducător poate modela atitudini responsabile. Discuția despre igiena somnului poate influența performanța, echilibrul și sănătatea.

Când elevii învață despre efectele alcoolului asupra sistemului nervos, nu este vorba doar despre sinapse și neurotransmițători, ci și despre capacitatea lor de a lua decizii responsabile. Când profesorul explică ritmurile circadiene, efectele privării de somn sau expunerii prelungite la ecrane, acesta oferă, de fapt, instrumente pentru echilibru și autocunoaștere.

Când explică efectele nicotinei asupra sistemului nervos, capacității de concentrare și asupra dezvoltării cerebrale, când descrie modificările structurale produse de fumat la nivelul plămânilor sau când discută diferențele dintre țigările clasice și cele electronice, profesorul nu predă doar un capitol din manual. El vorbește despre sănătatea concretă a unor adolescenți care trăiesc deja sub presiunea grupului și a experimentării.

Și, totuși, uneori, unii dintre acești elevi aleg să fumeze... Aceasta este una dintre cele mai apăsătoare răscruci ale profesiei: „*Oare nu am fost suficient de convingător?*” Profesorul înțelege mecanismele psihologice ale vârstei, nevoia de apartenență, impulsivitatea. Știe că o lecție nu poate anula toate influențele externe. Și, totuși, durerea rămâne... Dar rămâne și convingerea că informația oferită cu rigoare și onestitate nu este inutilă. Poate că efectele ei nu sunt imediate. Educația biologică este, adesea, un proces cu maturare lentă. Poate că informația încolțește mai târziu, în momente de reflecție sau în fața unei decizii importante.

A preda biologia înseamnă, în esență, a însoți elevul la răscrucea dintre copil și adult, dintre impuls și decizie conștientă, dintre informație și înțelepciune. Înseamnă a semăna cunoaștere, chiar și atunci când rezultatele nu sunt imediat vizibile. Înseamnă a accepta tensiunea dintre neputință și speranță, dintre idealul educațional și realitatea socială și a rămâne, în ciuda ei, consecvent.

Profesorul de biologie nu predă doar despre viață. El participă, discret, la formarea modului în care tinerii vor înțelege, vor proteja

și vor prețui viața – a lor și a celor din jur.

Iar aceasta este o responsabilitate care depășește paginile manualului.

Momentele care dau sens

Pe de altă parte, există și momente care confirmă sensul profund al acestei misiuni. Entuziasmul elevilor în timpul unei disecții de glob ocular de vită, uimirea autentică atunci când descoperă structurile anatomice și înțeleg mecanismul formării imaginii, concentrarea și seriozitatea cu care privesc pentru prima dată „din interior” un organ – toate acestea arată că știința poate deveni experiență trăită. Cristalinul nu mai este doar un termen din manual, ci o realitate observată direct. În laborator, învățarea capătă consistență. Biologia nu mai este doar informație, ci contact nemijlocit cu viața. Iar aceste experiențe creează punți între teorie și realitate, între cunoaștere și înțelegere.

Fiecare vârstă își are propria răscruce

La clasele mici, biologia începe cu mirarea și întrebarea sinceră: Cum respiră peștii? De ce bate inima? Profesorul cultivă curiozitatea naturală și bucuria descoperirii, punând bazele unei relații afective cu natura și cu propriul corp. Dacă această mirare este hrănită, ea poate deveni mai târziu pasiune pentru știință sau, cel puțin, respect pentru viață.

În gimnaziu, biologia capătă o încărcătură personală. Elevii nu mai învață despre „un corp”, ci despre propriul lor corp aflat în transformare. Lecțiile despre sistemul endocrin sau reproducător cer nu doar rigoare, ci și empatie. Profesorul creează un cadru sigur în care întrebările pot fi puse fără teamă,

contribuind la formarea unei imagini de sine sănătoase.

La liceu, miza devine și mai mare. Elevii se află în pragul unor decizii care le pot influența viitorul: stilul de viață, opțiunile profesionale, responsabilitatea față de propria sănătate și față de mediu.

Aici, biologia devine fundament pentru gândirea critică. Discuțiile despre dependențe, nutriție, sănătate mintală, sexualitate sau impactul activităților umane asupra ecosistemelor nu sunt simple teme pentru examenul de bacalaureat, ele sunt repere pentru viață.

Elevii care înțeleg mecanismele biologice ale stresului sau ale adicției pot privi cu mai mult discernământ tentațiile din jur. Cei care înțeleg fragilitatea ecosistemelor pot dezvolta o atitudine responsabilă față de natură. Biologia devine, astfel, educație pentru decizie.

Profesorul ca reper

Într-o societate în care accesul la informație este rapid, dar nu întotdeauna filtrat, profesorul de biologie devine reper de gândire critică. Prin modul în care argumentează, verifică sursele și pune întrebări, el modelează o atitudine științifică. Dar, mai ales, are rolul de a arăta că biologia nu este o colecție de capitole, ci povestea vieții – inclusiv a vieții lor.

În același timp, profesorul devine reper al grijii față de viață – prin mesajele despre sănătate, echilibru, respect față de natură și responsabilitate față de propriul corp. Elevii nu rețin doar concepte, ei observă atitudini.

Profesorul de biologie se află permanent la răscrucea dintre informație și înțelepciune. El știe că nu poate controla

toate alegerile elevilor săi, dar poate oferi instrumentele necesare pentru a înțelege consecințele. Între manual și lume, profesorul de biologie rămâne un mediator al sensului. El nu predă doar despre viață, ci contribuie la formarea modului în care tinerii vor înțelege, vor proteja și vor prețui viața – a lor și a celor din jur.

Iar aceasta este poate cea mai profundă formă de educație pentru viață.

În loc de încheiere

Profesorul de biologie știe că nu poate decide în locul elevilor săi. Știe că presiunea grupului poate fi mai puternică decât vocea rațiunii. Și, totuși, continuă... Continuă să explice ce se întâmplă în alveolele pulmonare. Continuă să vorbească despre creierul aflat încă în dezvoltare. Continuă să creeze momente de uimire, cum ar fi entuziasmul unei disecții, când știința devine realitate palpabilă și ochii elevilor se aprind de înțelegere. Pentru că educația biologică nu înseamnă control asupra alegerilor, ci lumină pusă în conștiință.

Uneori, sămânța încolțește târziu. Poate peste ani, într-o clipă de luciditate. Poate într-o decizie luată în tăcere, când nimeni nu mai vede. Profesorul nu va ști întotdeauna când lecția lui a salvat un plămân, o minte sau un destin, dar va ști că, la răscrucea dintre copil și adult, a fost acolo. A spus adevărul. A apărut viața.

Iar aceasta rămâne, poate, cea mai importantă lecție dintre toate!

Profesor de biologie Georgeta Neagu, martor și însoțitor la micile și marile răscruci ale vieții

Până unde vom merge, Doamne?

*Dar eu port în mine tot cerul lui mai, /imensă nădejde albastră.
– O, suflete, bine că n-ai / vizetă, ca temnița noastră!*

Lucrul mecanic, îmi povestea fiul meu, este energia pierdută pe drum în orice am face. Te încurcă, îmi spune, pentru că este ceva ce pierzi, dar este important și apoi mă țintește pătrunzător, să fie sigur că înțeleg: așa este construită lumea, așa se zămislește arde-rea vieții noastre. A pierde și a crea nu s-au găsit niciodată mai frumos decât în rugul aprins al omenirii, iar dimensiunea istorică a lucrului mecanic este dată de felul în care înțelegem, din perspectiva celor ce se petrec și pier – chemarea. Despre arderi și rug, așa s-ar rezuma călătoria noastră către Pitești și Aiud.

Pitești – prima oprire. Acolo și timpul s-a oprit între pereții reci ai unei clădiri dărăpănate. Parcarea – goală; gardurile proaspăt vopsite adumbreau zidurile care țipau a friguri, iar, la ferestre, mucegaiuri

*Suntem în celula de zid numai doi,
ba trei, cu vizeta rotundă,
ureche ce-ascultă și ochi de strigoi
ce vede, cercând să se-ascundă.*

*Aproapelui tău, dacă-i spui câte-un jind
vizeta și-l duce departe
și iarăși se-ntoarce la post, sfredelind
prin bezna celulei, de moarte.*

Andrei Ciurunga, Vizeta

și gratii se întreceau să zăbrelească zborul oricărui gând. Din răunchii recentului trecut, doar două vizete te mai priveau chiorâș, dar era suficient.

Puteai să simți cum, prin ochenele iscoditoare, întunericul se revarsă metalic, aruncând vini din zimți de fierăstrău, înecând în rușini și pucioasă rugile Domnului. În hăul scării înguste a rămas ecoul unor ultime cuvinte nespuse – zeghea eliberată caută să se zidească într-un alt trup.

Aiud – a doua oprire. Din treptele Mausoleului se ridică miresme de miruri. Iisus Domnul a căzut, parcă, a patra oară și Îl duc cruci: elevi, studenți, preoți, țărani, soldați. Între ei *cobori* la Rai, iar lacrimile îți sunt Biserica. Până unde vom merge, Doamne?

Eleonora Iordache, profesor de istorie

SCRISUL ÎNCHIS

În dialog cu Dragoș și Ioana Ursu

Și atât sunt viu cât pipăi c-am murit!

Un popas în călătoria noastră a fost Expoziția **înSCRISUL ÎNCHIS**orilor: memorialistica represiunii comuniste. Vizitarea expoziției a fost, ulterior, un prilej de reflecție și dezbateri în cadrul atelierului complementar desfășurat la Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia – Sala Unirii. Gazdele care ne-au însoțit pe parcursul acestei experiențe au fost Ioana și Dragoș Ursu, istorici și muzeografi.

Ioana Ursu a deschis acest dialog viu și intens: Cum percepeți expoziția legată de memoria detenției? În spatele unei expoziții se află munca mai multor persoane, de la concept la planificare. Muzeul Unirii din Alba Iulia are ca specific istoria și arheologia. În clădirea principală se află, de altfel un patrimoniu arheologic deosebit de consistent din perioada romană, pentru că pe locul de astăzi al orașului Alba Iulia a fost, în antichitate, castrul roman Apulum și a adăpostit o legiune, Legiunea a XIII-a Gemini.

Pe lângă partea de patrimoniu pe care îl protejăm, avem și partea de expoziții pe care le creăm. De câțiva timp, am început să punem în valoare și partea de patrimoniu legat de istoria închisorilor comuniste, dar într-un mod mai puțin obișnuit. Aceasta este a doua expoziție – **înSCRISUL ÎNCHIS**orilor: memorialistica represiunii comuniste.

Suntem viitorul și rădăcinile.

Maria Panait: Cum a fost realizată selecția de texte?

Ioana Ursu: Selecția textelor a fost realizată nu pentru a pune în valoare descrierea fizică a închisorii, ci o descriere interioară, urmărind etapele prin care trece un suflet în închisoare. De aceea, nu am privilegiat neapărat descrierile dure legate de foame, de mizerie și de dimensiunea celulelor. Am încercat să urmărim mai mult tensiunea și transformările sufletești care au loc în închisoare. Sunt mai multe pasaje legate de libertate, de păstrarea speranței. Este normal ca prima dată să ne uităm la lucruri exteruiare, la cum arăta incinta închisorii, cum îți petreceai ziua, dar noi am vrut să dedicăm mai mult timp prefacerilor sufletești, pentru că aici găsim, din esența închisorii, ceea ce ar putea fi relevant pentru experiențele noastre zilnice, mai ales pentru noi, cei care trăim în secolul al XXI-lea. Am vrut să vedem experiențele însingurării, izolării, anxietății, deznădejzii, paraliziei, experiența în fața morții, în fața bolii.

Uite-o, mă, și foamea cea flămândă, pusă aici cu noi în ocnă la osândă!

Părintele Adrian Sima: Mi s-a părut inedit că ați recurs la geometrie. Noi suntem obișnuiți să citim orice mesaj pe foi, pe 2D. Deținuții au fost inventivi, au scris prin calorifere, prin aer, prin pereți. Nu m-am gândit niciodată ca o pagină să fie 3D. Dumneavoastră ați ales cubul?!

Maria Panait: Cubul, fiind un corp închis, nu lasă vizibil ce este în interior, dar cuvintele sunt pe suprafața lui. Cuvintele deținuților au

rămas la suprafață.

Părintele Vasile Gavrilă: Cubul echivalează cu celula în care fiecare deținut a reușit să își salveze sufletul.

Cristian Nica: Dualitatea alb-negru, suferință-lumină!

Ioana Ursu: Noi am văzut închisoarea, constrângerea. Cuburile sunt modulare, pot călători în mai multe locuri, expoziția se asamblează ușor. Simbolul cubului a fost foarte puternic, are multe fațete, are corporalitatea pe care ați simțit-o. Cuprinde și ideea de mini-închisori, dar și de stâlpi. Fiecare expoziție este diferită, organizatorii, în spațiul muzeografic, în spațiul curatorial, gândesc expoziția, mută piesele, dar sunt și privitorii expoziției care au un aport. De aceea, discutăm de co-curatori; expoziția prinde viață în măsura în care discutăm, împărtășim ceea ce ne spune aceasta. Noi, discutând, transformăm cuburile în cercuri. Amplasarea citatelor și cuburile sunt gândite ca un circuit al detenției: de la arestare până la viața de detenție, cotidianul în viața de detenție. În partea dreaptă erau mesaje legate de tortură, de Pitești, de speranță, de viața în celulă, de comunitate, apoi citatele legate de Vasile Voiculescu.

Privește-te în oglinda timpului, ești o singurătate târzie.

Părintele Adrian Sima: Experiența autentică, suferința naște poezie. Semințele închid în ele tot ceea ce au mai bun, ele pot rezista mii de ani. Acum „semințele” fug de suferință – nu să o căutăm, dar să îi căutăm sensul. Mi-e puțin teamă pentru poezie în zilele noastre. Nu pentru că nu se mai scrie poezie, ci pentru că se scrie fără suferință.

Nu ai voie să cânti, să vorbești, să dormi, să te rogi, să scrii, să citești. Nu ai voie nici măcar să mori.

Ioana Ursu: Am ales aceste poezii pentru că răspund și stărilor noastre, ale celor din zilele noastre, chiar dacă ele au fost scrise într-o altă

etapă istorică, într-un alt limbaj pe care nu îl mai folosim azi la fel, într-un alt spațiu. Cu toate acestea, sunt încă poezii care ne pun pe gânduri. Poezia autentică răspunde, are forță. De ce credeți că v-am rugat să vă opriți la un singur vers?

Maria Panait: Pentru a surprinde ce ne sensibilizează pe fiecare dintre noi?

Ioana Ursu: Da. De obicei, alegem ce rezonază cu noi, ce este important pentru noi. Să vedem, ce a rezonat cu voi?

Maria Panait: Un vers despre cum se simt cei care au rămas acasă: prieteni, mame, copii, soții. Este un vers din Andrei Ciurunga: *Din mame cresc stânjenei și lauri*, care m-a dus cu gândul la o imagine în care, din mamele rămase singure acasă, pentru că nu mai nasc copii, cresc flori ca dintr-un mormânt.

Dragoș Ursu: Condițiile bune de viață sunt contraindicate culturii, așa cum spunea Constantin Noica.

Andrei Crețu: Credeți că, dacă nu ar fi scris aceste poezii cei din închisori, sufletul lor s-ar fi îndreptat în altă direcție, sunt aceste poezii un fel de ancoră a sufletului lor?

Părintele Vasile Gavrilă: Cred că un răspuns la întrebarea lui Andrei este un vers citit în expoziție: *În absența semnificațiilor, suferința înrăiește. Nu este suficient să suferi* – Viorel Gheorghiu.

Ioana Ursu: Versurile erau compuse în minte. Ele erau memorate și erau un fel de monedă de schimb, reprezentau un acces la starea de poezie și pentru cei care nu scriau poezii, ci doar le memorau.

Din câte bogății am strâns afară,/ doar una am luat aici cu mine,/ e setea de dreptate și mai bine/ a vieții mele verde primăvară.

Ioana Ursu: Mi-ați făcut o mare bucurie! Mărturisesc că nu am mai avut de mult un atelier așa de viu și de autentic, cu o participare așa de puternică și că împreună am căutat răspunsurile. Sunteți foarte frumoși! Suferința și șocul pe care le produce vizita în spații memoriale nu este ceea ce ne dorim. Probabil ne identificăm ca o verigă

de legătură, prin faptul că i-am cunoscut pe bătrâni, și resimțim acest imperativ etic de a nu lăsa lucrurile nespuse, nearătate și câteodată devenim ca un șuvoi care vă tot spune: uite, acesta e modelul! Dar este absolut necesar să vă puneți întrebări!

Viteze suflet, meșter pe ruine, ce a mai rămas din tot ce ai făurit!

Dragoș Ursu: Dintru început, vreau să amintesc că simțul meu poetic este foarte redus și eu citesc poeziile ca pe un document istoric, care dă mărturie despre realitatea detenției. Poeziile au și acest rost. În același timp, poezia este un fel de transfigurare a suferinței, un fel de a da un sens suferinței. Deținuții au compus doar în minte; memorialiștii povestesc că cel mai greu lucru este să ștergi din minte versiunile pe care nu le vrei păstrate. Fiecare vers trecea prin mai multe versiuni. Între anchete, povestește Bartolomeu Anania, tocmai ca să nu se gândească la ceea ce ar fi urmat să fie întrebați în timpul următoarei anchete, ei compuneau versuri.

M-aș opri puțin la Radu Gyr, pentru că el este figura cea mai cunoscută de poet al închisorilor, alături de Nichifor Crainic, iar biografia sa este una disputată, tocmai pentru că are mai multe fațete. Iar dacă vom înțelege aceste fațete, avem șansa să cultivăm o memorie integrată a lui și, mai ales, a operei lui. Pe scurt, noi

știm despre el că a fost condamnat la moarte pentru o poezie: *Ridică-te Gheorghe, ridică-te Ioane!* așa este receptat el astăzi în spațiul public. În primul rând, aș vrea să precizez că, în 1958, n-a fost condamnat doar pentru această poezie, ci pentru întreaga operă poetică. Cum s-a întâmplat? După ce a ieșit din detenție, în 1956, câțiva deținuți, eliberați și ei între timp, au transmis poeziile lui, recitau din el atunci când se întâlneau, iar Gyr, fără să aibă nicio legătură cu respectivii, a fost condamnat la moarte, într-un proces complet absurd intentat de Securitate în 1958, pe motiv că ar fi fost ideologul aceluia grup, un grup inventat de Securitate, de altfel. Stă un an la Jilava, în celula condamnaților la moarte, și ajunge apoi la Aiud.

Însă imaginea aceasta a lui Radu Gyr, de condamnat pentru o poezie, ale cărei versuri sunt deopotrivă emoționante și mobilizatoare, vorbește despre receptarea creațiilor lui literare. Pentru că poeziile lui Gyr au reprezentat, pentru cei închiși, o formă de hrană spirituală. De altfel, versurile lui erau învățate de toți deținuții, indiferent de culoarea politică. Deținuții le învățau cu toții și pentru că acolo, în închisori, unde erau supuși exterminării, ei se solidarizau împotriva unui dușman comun, care era comunismul, văzut ca un regim ilegal și criminal.

Mai mult, vreau să subliniez că aceste creații

ale lui Gyr, și mă refer în special la poeziile carcerale, compuse în detenție, și care au ca temă universul carceral, nu au nimic politic în ele, în sensul ideologic, ci vorbesc despre greutatea detenției, despre dorul de casă, despre transfigurarea suferinței, despre speranță, despre solidaritatea deținuților, despre sensul spiritual al suferinței și atâtea altele. Pe scurt, aceasta-i moștenirea memorială a lui Gyr, ca victimă a represiunii comuniste, închis în două rânduri (1945–1956 și 1958–1963) și, mai ales, ca poet al închisorilor, învățat, recitat și transmis mai departe de deținuți.

În același timp, în biografia lui Gyr regăsim și figura activistului politic, a liderului legionar interbelic, creatorul imnului neoficial al mișcării legionare, ale cărui versuri îndeamnă, prin mesajul lor, la violență. Mai mult, Radu Gyr a avut și funcții în guvernarea legionară, de șef al Teatrelor, poziție din care a participat la rebeliunea din ianuarie 1941, îndemnându-i la rezistență pe legionari. Și pentru asta a fost închis și de regimul Antonescu. Iar apoi, după venirea comuniștilor la putere, aceștia s-au folosit de trecutul lui politic interbelic pentru a-l condamna în continuare. Am vorbit mai sus despre detențiile lui sub comuniști. Astfel, atunci când ne referim la Gyr, merită să privim în ansamblu destinul lui, să vedem și fațeta mai puțin luminoasă, a activistului interbelic, a creatorului de imnuri ideologice, dar și biografia lui carcerală, sub comuniști, de creator al un patrimoniu poetic semnificativ, al unor poezii care au reprezentat hrană spirituală pentru deținuții reprimăți de comuniști. Sunt două fațete ale aceleiași biografii, care uneori se află în conflict, dar pe care noi, pentru a nu rata întâlnirea cu istoria, nu trebuie să le anulăm. Iar aici nu-i vorba doar despre Gyr, ci și despre acei deținuți cu trecut politic reprobabil înainte de comunism. Respectiv, suferința detenției în închisorile comuniste (foamea, frigul, izolarea, torturile, dorul de familie) nu poate cauționa activismul politic interbelic, la fel cum, în sens invers, faptul că un deținut

a avut opțiuni ideologice extremiste, chiar și acțiuni politice condamnabile, acest lucru nu-i șterge suferința detenției.

De altfel, în cazul lui Gyr și al poeziilor lui carcerale, avem de-a face cu veșnica tensiune, în cazul creatorilor, dintre biografie și operă. Tot așa cum valoarea operei nu poate cauționa greșelile biografiei și invers, greșelile personale nu pot scădea sau anula valoarea operei, cu atât mai mult cu cât poeziile lui au reprezentat, pentru cei închiși, merinde spirituale care i-au ajutat să reziste în acea lume a morții, care era gulagul românesc.

Totodată, merită să înțelegem detenția și ca pe un timp al reconverțiilor, al detașărilor, al lămuririlor, al prefacerii suferințelor în sens spiritual sau mistic sau, pur și simplu, al evoluției și schimbării. Memoria acestor figuri este controversată pentru că noi nu avem capacitatea de a ne raporta la ele matur, relaxat, integral, integrator, fără să ascundem una sau alta dintre laturi. Acesta este *blestematul secol XX*, care a schimonosit fața României și a întregii Europe, care ne împiedică să vedem **oameni**, nu doar **etichete**. În lipsa echilibrului, mereu vor fi exagerări de o parte sau de alta.

În privința detașării de politică, proces prin care trec unii deținuți în închisoare, vă dau un exemplu punctual. Este vorba de Demostene Andronescu, ultimul mare poet al închisorilor care este în viață, anul trecut a împlinit 98 de ani. Demostene Andronescu, în reeducarea de la Aiud, spune că se detașează de politic și se declară creștin. Uitați o declarație înțeleaptă a lui, făcută în fața colonelului Crăciun, în decembrie 1962, care vorbește tocmai despre trecerea identității politice în plan secund și despre cum, de fapt, Crăciun, comandantul închisorii, privea lucrurile în aceeași cheie politică: *în privința concepției de viață, sunt creștin. Ca stil de viață, mă străduiesc să-l realizez pe cel creștin. În măsura în care concepția și stilul de viață creștin se întâlnesc și cu cel legionar sau comunist, în aceeași măsură sunt legionar sau comunist. Despre atitudinea politică, declar că*

politică nu fac. Fără să fiu de acord cu orânduirea socială și cu regimul actual, așa cum religia mă învață – Dați Cezarului ce-i al Cezarului –, mă voi supune acolo unde voi fi. Aceasta este poziția mea actuală. Menționez [asta], pentru că s-ar putea ca peste o săptămână să spun altfel. S-ar putea ca, pierzându-mi mințile, să bravez sau să susțin enormități. [...] Aceasta este poziția mea adevărată și pe aceasta o susțin și o semnez. Deținuții politici pe care i-am cunoscut mi-au deschis o fereastră către altă lume și un alt tip de umanitate pe care eu în viața mea de zi cu zi nu am întâlnit-o. În mod normal, din suferință te-ai aștepta ca acei oameni să fie ieșit schimonosiți, cu atât mai mult cu cât au suferit pe nedrept. Spre exemplu, Tache Rodas era un boier, un om senin, un om care povestea atât de puțin despre suferințele lui și mereu le pune într-o cheie duhovnicească, aceasta m-a impresionat la el. Citiți cărțile lui, dar citiți Nicolae Steinhardt, cartea iconică pe care nimeni nu ar trebui să o rateze în biografia sa culturală și nu doar – *Jurnalul fericirii*. Steinhardt bate singur la poarta Securității, pentru că a refuzat să își toarne prietenul, pe Noica. Ce patrimoniu, ce exemplu de demnitate și umanitate teribil! El este arestat în lotul Noica-Pillat și amenințat că, dacă nu devine martor al acuzării, va fi arestat; este trimis

acasă să se gândească la ce va face, iar tatăl lui îi spune, certându-l: *Dacă vei deveni martor al acuzării, vei avea zile destul de bune, dar nopțile vor fi îngrozitoare, iar dacă faci temniță, vei avea zile groaznice, dar nopți bune.* Un om de optzeci de ani își trimite fiul să sufere. Și cum îl răsplătesc destinul și viața pe Steinhardt? Îi descoperă în închisoare pe Hristos, este botezat la 15 martie 1960 în apa viermănoasă a Jilavei de către părintele Mina Dobzeu și devine creștin. De aceea se numește cartea lui *Jurnalul fericirii*, pentru că pentru el temnița a fost un prilej de fericire, pentru că există un patrimoniu dincolo de suferință.

Părintele Adrian Sima: Ați spus despre o răscruce în care se afla Steinhardt. Cum i-ar putea ajuta acești **oameni vii** pe tinerii de azi să meargă mai departe?

Maria Panait: Dacă pare că noi nu suntem afectați de ce ne spuneți, nu înseamnă că nu înțelegem, ci că raportarea noastră este diferită. Normal că noi nu vrem să suferim, ci să avem experiențe din care să învățăm. Un loc de detenție în mod clar șochează. Dar trebuie să trecem de această senzație și să învățăm să nu repetăm istoria aceasta. Să facem un pas înainte, nu doar să deplângem ce a fost. Sunt de acord că trebuie să ne raportăm la deținuți ca la niște oameni și modelele trebuie privite

ca niște persoane umane, cu lucruri bune și rele, pe care să nu le punem neapărat pe niște pedestale. În cazul tinerilor de azi nu este vorba de fuga de suferință, ci de dorința de a avea o viață bună. Suntem suficient de maturi să știm că, inevitabil, vom ajunge să suferim la un moment dat în viață.

Dragoș Ursu: Foștii deținuți politici nu pun accent pe suferință, este interesant cum ei au transfigurat-o; ei nu făceau paradă cu jertfa lor, totul venea natural. În primul rând, oamenii aceștia sunt o mărturie că nu venim de nicăieri, că nu suntem o generație spontană, că cineva a plătit pentru libertatea noastră. Acest lucru este fundamental. Deci, ca națiuni, ca societate, trebuie să cinstim oamenii care au trecut prin această experiență. Aceasta face diferența între o comunitate care are o identitate și o comunitate care nu face decât să plătească rate la bănci. Apoi mai este tot patrimoniul acesta cotidian. Ce face Steinhardt până la urmă? Ne dă o mărturie despre luciditatea, claritatea busolei morale pe care trebuie să o avem în fiecare zi. De ce Iuda l-a trădat pe Hristos? Steinhardt spune un lucru simplu: *Iuda trebuia să știe un lucru de la bun început,*

că, orice ar fi, eu pe prietenul și învățătorul meu nu îl trădez. Este un model extraordinar! Și noi astăzi punem etichete, pare că noi nu am învățat nimic din comunism, iar acest lucru amplifică încrâncenarea din societate.

Părintele Vasile Gavrilă: Revine în discuție conflictul între generații. Noi spunem adesea că generația de acum este modelată prin tehnologie, dar, în același timp, cred că generațiile noastre se gândesc prea mult la neputința acestei generații, la lipsa ei de prezență, iar noi suntem primii care suferim din aceasta. Valorile adevărate, prietenii suferă mult mai mult la noi decât la ei. Și uităm încă un lucru: ei au fost și sunt formați și formați de noi. Este adevărat că, în orice generație, sunt și tineri lași, și tineri curajoși și vor fi mereu. Faptul că au loc discuțiile acestea este dovada că acești tineri gândesc, că problematizează, că, așa cum noi credem că țăranul vede doar negru atunci când trage brazda, și noi, ca pedagogi și profesori, vedem deja și grâul încolțit. Problema pe care trebuie să ne-o punem este să fim în trezvie și să nu trădăm, să nu dăm dovadă de fariseism, de ipocrizie, de superficialitate în fața lor. Pentru că și noi dăm un test în fața lor,

Ne vom întoarce într-o zi, ne vom întoarce neapărat,

Vor fi apusuri aurii, așa cum au mai fost când am plecat...

În autocarul care zbura ca un zmeu să ne aducă acasă ne acoperise liniștea; poate ne gândeam, fiecare în inima lui, la locurile pecetluite năprasnic de istorie lăsate în urmă, la steagul tricolor care continua să fluture impetuos lângă Catedrala Arhiepiscopală, la emoția adunată în piepturi; și ne gândeam, poate, la ce gând stăruie în mintea noastră, ce gând se întoarce după ce-l alungăm, ce gând să-i împărțăm mamei când vom ajunge acasă, ce gând să le destăinuim colegilor când vom ajunge la școală. Cu ce gând vom adormi după călătoria- lecție de la Memorialele Pitești și Aiud – locuri unde parcă Mari Îngeri au coborât pe pământ și au sărutat lespezile suferinței? Dar tocmai atunci, la vremea când apusul se pregătea să dezmierde Cerul, Părintele Vasile s-a ridicat din scaun, s-a întors spre noi – elevi și profesori – și ne-a dat de gândit!

Răsar din mame stânjenei și lauri

Mie mi-a plăcut foarte mult tot ce am vizitat și tot ce am făcut. Cumva am fost surprinsă că mi-a plăcut atât de mult, pentru că, sinceră să fiu, mă așteptam să aflu niște lucruri repetitive, pe care deja le știam, și pot să spun acum că nu am fost extrem de entuziasmată la început, pentru că ziceam că am mai auzit de multe ori toate lucrurile legate de detenția comunistă. Dar nu a fost așa, m-am înșelat, chiar mi-a plăcut foarte mult și, chiar dacă unele informații nu au fost neapărat noi, au fost prezentate într-un mod mult mai cuprinzător. De asemenea, mi-a plăcut mult expoziția *în Scrisul Închisorilor: memorialistica represiunii comuniste* de la Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia, expoziție care mi-a dat o perspectivă nouă. M-a impresionat

foarte mult faptul că, la Aiud, în interiorul Memorialului, unde erau dăltuite în marmură listele cu cei care au murit acolo, pe lângă ingineri, țărani, erau și câteva nume, destul de multe, în dreptul cărora scria „elev”. Nici măcar „student”, adică „elev”. A fost o zi cu o încărcătură emoțională foarte mare, pe care nu mă așteptam să o resimt atât de personal. Și, cumva, am simțit un apogeu în momentul în care am ajuns la Alba Iulia, pentru că am participat la atelierul de memorialistică a represiunii comuniste, unde m-am simțit ca la o ședință la psiholog, în care ți se răscolesc toate gândurile și emoțiile. Adică, în momentul în care am început să trec prin poezii și să le citesc, am simțit cum se conturau și se exprimau toate emoțiile pe care le-am acumulat pe tot parcursul zilei.

Ai descoperit pe cineva nou prin intermediul poeziilor alese?

Da, am cartea de poezii pe care am cumpărat-o de la Pitești, a lui Demostene Andronescu. Am răsfoit-o destul de mult și m-au impresionat poeziile lui. Are poezii foarte frumoase și are și alte poezii ale altor colegi deținuți, Mihai Buracu, de exemplu. Eu, întotdeauna, când citesc ceva legat de istorie, încerc să văd fiecare personaj istoric sau fiecare personaj despre care citesc ca pe un om cât mai apropiat, adică încerc să îl aduc cât mai aproape de mine, dar parcă acum am putut să îl aduc mai aproape ca niciodată. Mi-a fost foarte greu, când am auzit vorbindu-se despre deținuți, să îi aduc aproape de mine și chiar să îi înțeleg, la modul acesta foarte uman, și cred că, în această excursie, am reușit, într-un final, să fac asta, măcar într-o anumită măsură.

Aveai informații despre fenomenul reeducării înainte să vii la Memoriale?

Cred că prima oară am fost expusă la aceste

informații prin mama mea, care este foarte pasionată și are un raft întreg dedicat literaturii de detenție și care îmi spunea și mie să citesc; nu cred că am citit niciun volum integral, pentru că mi se părea de necitit la vârsta la care am aflat pentru prima oară despre subiect; mi se părea foarte mult, dar am trecut prin ele, am răsfoit fragmente. Am mai aflat și de la școală, adică ni s-a spus destul de mult despre subiect, și nu numai la ora de istorie, ci și la religie, ba chiar și doamna profesoară de matematică ne-a mai povestit.

Pe mine mă ajută foarte mult să înțeleg, să merg efectiv fizic în locurile unde au trăit acești oameni, nu doar să citesc despre ei, ci să merg pe urmele lor, pentru că simt că devin mai vii, este ca și cum aș merge la mormântul bunicilor sau străbunicilor mei, este o altă încărcătură emoțională. Simți că, uite, aici a călcat... – cum ne spunea domnul Ursu la Catedrala Greco-Catolică, că scările acelea datează din timpul domniei lui Mihai Viteazul și că, cel mai probabil, Mihai Viteazu le-a urcat – și mi se pare copleșitor că, da, au trecut atâția oameni pe acolo, dar, totuși, Mihai Viteazul, cel de pe cal în statuia din Piața Cetății Alba Carolina, a urcat scările pe care am urcat și eu; este un sentiment copleșitor.

Ce simți acum, după tot ce ai aflat și ai trăit? Că acești oameni sunt parte din familia noastră mare? Ei nu sunt neapărat bunicii sau străbunicii noștri, dar ați început să simțiți că fac parte din familia noastră mare, din neamul nostru? Așa cum se întâmplă atunci când te lovești la un deget, care este doar o mică parte din corpul tău, dar totuși te doare tot corpul în momentul acela, simți că se întregește imaginea în sensul acesta?

În general am o stare specială în momentul în care aflu informații despre românii de dinaintea mea și pot să fie și din istoria recentă, dar și din istoria mult mai îndepărtată, pentru că simt că fac parte din ADN-ul meu. Nu știu dacă neapărat acum i-am simțit ca parte din familia mea, ca

niște bunici sau străbunici de-ai mei, dar, chiar vorbeam cu colegii când am ieșit de la Pitești, despre familiile noastre și cum a perceput fiecare diferit comunismul. Toți avem povești foarte diferite, pentru că venim din zone foarte diferite, medii foarte diferite; unii au fost țărani, alții profesori, adică moduri foarte diferite în care am perceput, în care familiile noastre au fost marcate de comunism și, indiferent dacă au fost familii care au trăit mai bine sau mai rău, toată lumea a fost marcată într-un anumit fel de această perioadă. Și, atunci, eu și din poveștile pe care le-am mai auzit am avut mereu sentimentul foarte puternic că bunicii mei au făcut parte din istoria României. Chiar dacă bunicul a fost un simplu ofițer sau dacă bunica mea a fost casnică, mi s-a părut mereu că ei au fost parte din istoria țării mele și, atunci, cu atât mai mult oamenii aceștia care au rămas chiar cu numele în istorie. Dar acum, după această excursie, îi simt și mai aproape, însă întotdeauna când citesc am așa un sentiment că parcă sunt înrudită cu ei și mi-ar plăcea să pot să onorez acest sentiment; aceasta este mai greu, dar sentimentul există, este acolo.

Maria Panait, clasa a XI-a

Toți cei de ieri în cei de-acum, cum trec fântânile-n fântâni.

Din aceste două zile am rămas cu mult mai mult decât cu informații, am rămas cu ce am simțit, cu ce am trăit, pentru că, la fel cum au zis și colegii mei, discuții am mai avut la clasă despre acest subiect, eram familiarizați cu el, informațiile în mare le aveam, doar că înainte de excursie nu mă așteptam la ceea ce am trăit; cu toții am fost șocați, șocați poate este puțin spus, de bestialitatea modalităților de tortură la care au

rezistat acești eroi – cred că este cel mai potrivit să îi numim eroi; am fost uimiți, într-un mod cât se poate de pozitiv, de capacitatea aceasta de a rezista. Sunt cât se poate de sigur, că eu nu aș fi avut această capacitate să îndur, nu atât la durerea fizică, cât la umilința, da, umilința, cred că este cel mai potrivit cuvânt, care rezumă ceea ce au trăit acești oameni. Trăirile pe care le-am avut în această excursie mi se pare că sunt lucrul cu care am rămas, cel mai pregnant pentru mine.

Tu simți, din ceea ce ai văzut aici, că se întâmplă acum ceea ce își imaginai ei că va urma să se întâmple? Că s-a împlinit visul lor?

Nu se întâmplă cum ar trebui decât într-o măsură foarte mică; pentru că, am vrut să întreb la discuția de seară, mie acum mi se pare că nu conștientizăm ce s-a întâmplat, în sensul în care ni se pare că în comunism a fost doar bătaie și atât. Nu cred că a fost doar atât, majoritatea nu cunosc pentru că nu știu ce să cunoască și nu comemorează ceea ce contează. Nu te duci la închisoare doar să vezi istoric locul, metodele fizice aplicate. Părerea mea este că ce contează este să rămâi cu trăirile. Îndeplinirea visului lor nu vine doar din partea celor care organizează, ci și din partea celor care vin să participe prin prezență, cum am fost noi; dacă oamenii nu vin, nu are efectul dorit. Cred că, în detaliu, privindu-ne doar pe noi, cei care am fost zilele acestea acolo, cei doi deținuți cred că ar fi fost încurajați de demersul nostru, sunt mai mult ca sigur de acest lucru. Dar e nevoie de mai mult.

Ioan Gavrilă, clasa a XI-a

Doamne, ai fost și Tu în lume și știi desigur cât e de greu când pe Golgota nădejdea apune și ești singur!

Vă mulțumesc, părinte, și la fel tuturor profesorilor pentru această excursie. Pot să spun că a fost extraordinară, pentru mine. Eu am mare evlavie la sfinții români din închisori, sunt niște personalități cutremurătoare pentru mine; ei au dat dovadă de o dragoste din altă lume, ei au răspuns, practic, iadului cu o dragoste care, pur și simplu, nu este din această lume. Să fii strivit cu bocancul și să te rogi pentru mântuirea celui care te strivește este pentru mine dovada supremă de iubire, este cel mai asemănător lucru față de ceea ce a făcut Mântuitorul nostru Iisus Hristos pe Cruce, când a murit pentru noi.

Ai pe cineva dintre ei care îți este mai aproape sufletește?

Pe Valeriu Gafencu, pentru că pe tata îl cheamă Valeriu și i-am citit viața. Primul lucru pe care l-am auzit despre comunism a fost la finalul Acatistului Sfinților Români, unde era o pagină de biografie care descria și ce au îndurat și acesta a fost primul lucru pe care l-am citit despre ei. După aceea, am citit și viața Sfântului Valeriu Gafencu și am rămas foarte impresionată, chiar dacă nu am înțeles multe atunci pe moment, erau multe date biografice și istorice; acum, cu ajutorul ghidului nostru, domnul Ursu.

Tu ai simulare pentru Evaluarea Națională luni, cum de ai ales să vii în acest pelerinaj, gândindu-te că vei avea foarte puțin timp să mai repeți, că ajungi târziu acasă și luni dimineață trebuie să te scoli devreme și să ai mintea limpede să scrii?

În primul rând, simularea nu se trece în carnet, iar apoi m-am pregătit mereu până acum. Nu îmi este frică. Poate voi lua o notă mai mică din cauza oboselii, dar nu se compară, nu pot pune în balanță cu experiența și informațiile pe care le-am primit aici și cu sfinții pe care i-am descoperit.

Anastasia Palos, clasa a VIII-a

ZoomZet

Tu ales-ai cum se cade

*De la plânsul fără rost,
Pân' la cartea cea bogată,
Drumul scurt mie mi-a fost,
După cum se-nvârte-o roată.*

*Repede și generoasă,
Fost-a calea vieții mele,
Dar se-anunță furtunoasă,
Zarea gândurilor rele.*

Medeea Popovici, clasa a VIII-a

*Iat-acuma o răscruce,
Să vedem unde m-o duce?
Ori la stânga, ori la dreapta,
Vreau să mă găsească gata!*

*Și-mi șoptește o chemare:
„Vezi de-alege calea bună,
Că, de nu, devii pitică,
În loc să devii voinică!”*

Am ales, aleg și voi alege

Ioan Gavrilă,
clasa a XI-a

Pentru a nu dezbate rigid și în multe cuvinte noțiunea de *răscruce*, tema principală a acestui material, aș vrea să încep direct și deschis: noi, toți, ne aflăm la răscruce. Mai precis, cred că viața însăși este o multitudine foarte diversă de răscruci.

Într-o anumită accepțiune (asumată într-un oarecare procent de noi), ceea ce am exprimat anterior pare fad și pesimist, însă real. Răscrucea ar însemna că te afli unde nu ți-ai fi dorit, că ai greșit drumul sau alegerea, că ești pur și simplu în impas. Ar însemna că orice direcție pe care ți-o impune răscrucea este foarte probabil direcția greșită, că orice cale ai alege este doar un drum către o altă răscruce; acest proces se transformă în cele din urmă într-un cerc vicios care pare să se perpetueze indiferent și fără excepții. Aici, însă, cred că se cuvine să intervin: da, procesul acesta al alegerii este real și se transformă, dar nu într-un cerc vicios, ci într-un ciclu natural, cât se poate de firesc. Dimpotrivă, mi se pare că existența răscrucii, faptul că poți să alegi după propria voință, este un lucru optimist, chiar îmbucurător. Nu este în natura omului, în firescul lui, să fie la răscruce, să aibă posibilitatea de a alege, el, cu mintea lui, unde, când și cum face următorul pas? Dacă facem o alegere nefastă (în măsura în care nu e fatală), înțeleg că următoarea alegere va fi din oficiu greșită? Dramatizăm și ne asumăm înfăptuirea de alegeri ca fiind un act nefericit? Îmi doresc să nu fie așa; cred că avem nevoie

să conștientizăm faptul că suntem alcătuiți chiar din alegeri și că fără ele, fără răscruci, existența noastră ar fi monotonă și, deducând logic, lipsită de libertate.

Libertatea o construim din alegerile pe care le facem. Alegerile pe care le facem sunt mărturia libertății pe care ne-o asumăm. Răscrucea îți oferă șansa, *libertatea* de a alege direcția spre care vrei să pășești mai departe. Cred că acest aspect determină convingerea că răscrucea poartă un hram nefericit, tocmai din cauza fricii pe care libertatea o inspiră în unele conștiințe. Ia naștere un alt cerc vicios: frica de prea multă libertate decurge din teama de asumare a acesteia, care își are obârșia în teama de a greși, ce se trage din alte frici și temeri care se manifestă în viața oricui mai mult sau mai puțin, dar care, într-un final, nu ar trebui să ne decidă parcursul. Rostul acestor frici nu este acela de a dicta în mod obstructiv deciziile luate, ci de a le evalua și de a le înțelege într-o viziune prudentă. O alegere concepută din temeri are șanse de viață uneori la fel de mari ca o decizie neluată. Prin urmare, posibilitatea pe care răscrucea o deschide în această perspectivă este dovada că deținem controlul asupra propriilor acțiuni și propriei viziuni, fiind forțați să rupem monotonia deciziei. În acest sens, relația dintre alegeri și schimbare devine una esențială în înțelegerea dinamicii firii noastre. Ceea ce alegem sau nu se manifestă prin schimbări în diverse planuri. Existența schimbării reprezintă dovada vieții, care, redusă într-o manieră brută, constituie

un continuu șir de schimbări și transformări. Astfel, refuzul de a părăsi un moment confortul pentru a lua decizii în vederea unor schimbări reflectă poate ceea ce mulți nu recunoaștem: frica, frica de a alege, frica de a risca să luăm decizii.

Fiindcă scriu nu pentru a da maxime și verdicte, ci pentru a contura o perspectivă, simt că e nevoie să împărtășesc ce poate să însemne la nivel personal, pentru un adolescent dintre milioanele care există, confruntarea

cu răscrucea sau, mai corect, însoțirea cu aceasta.

Certitudinea de care încerc să fiu cât mai conștient este aceea că situarea în mod constant la răscruce, în fața nevoii de a lua decizii pentru un viitor mai mult sau mai puțin apropiat în această etapă a vieții, este

inerentă și, îndrăznesc să spun, necesară. În procesul care se dezvoltă din încercarea de a înțelege fiecare cotitură, de a mă înțelege pe mine și acțiunile mele, conștientizez continuu că ceea ce mă conturează, mă clădește, mă întărește sau mă slăbește sunt chiar deciziile pe care le iau, alegerile pe care le fac, cotitura pe care aleg să merg. Paradoxal, este încurajator și dificil de acceptat: pe de o parte, pentru că am șansa, mai mult ca niciodată,

să îmi direcționez singur pașii, iar, pe de altă parte, fiindcă dau piept cu acea libertate pe care nu în fiecare moment mă simt capabil să o asum. Necesitatea recurenței acestui fenomen se justifică chiar prin dificultatea care răsare atât de des din răscrucile ce ne însoțesc, tocmai pentru a avea cât mai multe ocazii de a ne modela într-un mod propriu „idealul” din fiecare.

Din dorința de a aprofunda înțelegerile actului alegerii, aș vrea să închei acolo unde –

mai precis „când” – a început totul, anume la crearea lui Adam, care nu doar că a fost cel dintâi om pus în fața alegerii, ci a fost și primul care a ales nefast (atât de nefast, încât lumea întregă a avut de suferit). Și, totuși, în ciuda greșelii primordiale a neascultării, soluția

eliberatoare a venit în cele din urmă, a trăit chiar printre noi, iar alegerea care l-a costat pe Adam veșnicia a căpătat o nouă direcție, care de două mii de ani stă deschisă. Mi se pare extraordinar: am ales atât de des să mergem sau să rămânem pe drumul greșit, dar ne bucurăm în continuare de libertatea de a ne redirecționa pe calea potrivită. Aceasta este mărturia dată de Sus, că la răscruce poți și să cazi, și să te ridici; într-un final, noi alegem.

Maria Panait,
clasa XI-a

Stând în răscruce mi-am dat seama că incertitudinea și alegerea care o urmează nu au materialitate. Că eu pot trăi complet în afara lor, atât timp cât rămân cu picioarele pe pământ – pe punctul unde pământul se intersectează cu cerul.

Uit de multe ori că drumul meu aici nu e o goană după aur, că nu am vreun record de bătut și că după orizont nu este nicio oală cu galbeni. De ce fugărim copilul? De ce nu îl lăsăm să stea în loc, să se uite la nori, să înțeleagă că există cu adevărat? El crește – nu știe de ce, dar crește – și lumea îl pune în fața unor răspântii. Hai, zi! Stânga sau dreapta? Următoarea. Pe unde o iei? Alege mai repede! Ai doar o noapte la dispoziție. Mai ai un an. Mai ai un an și încă un an după și încă alte

câteva zile și la un moment dat poți să te oprești, dar ca să poți să te oprești trebuie să alegi ceva. Cât mai repede. Și, dacă s-ar putea, chiar acum!

Lumea fuge atât de mult în jurul meu, încât mi se pare că fug și eu, parcă exist legată de lume și târâtă prin colbul drumurilor. Nici nu vreau să mă gândesc cum ar fi ca un capăt incert de drum, care poate nici nu este tangibil, să fie finalul după care alerg. Vreau ca drumul meu să fie un punct, nu o dreaptă. Un spațiu concret, care există odată cu mine, care se mișcă și stă odată cu mine.

Dacă tânărul ar alege să trăiască, ar trăi. Din proprie inițiativă, fără să simtă că este doar o ființă așezată și mutată pe suprafața pământului fără libertate și bucurie. Ar trebui să aleagă să existe, să respire,

să înțeleagă respirațiile din jurul lui, în fiecare clipă, în fiecare zi, la fiecare răscruce. Nu e tristă perspectiva de a fi obligat să îți târăști pașii timp de o viață pe un drum aleatoriu, la capătul căruia nu știi sigur ce te așteaptă, când, de fapt, ai putea să alegi să trăiești într-un spațiu de sine existent? Dacă Raiul este un Spațiu fără început și fără sfârșit, care există obiectiv, fără să depindă de loc și timp, de ce nu l-am căuta și aici, pe Pământ?

Încerc să înțeleg unde mă aflu, vreau să mă agăț de ceva ce există, ceva palpabil. Ernest Bernea spunea că *spațiul geometric nu are consistență, nu are o existență proprie dincolo de spațiul fizic; el există, dar numai ca o fabricație a intelectului, ca ceva instrumental*. Dacă nu aș fi așezată în această intersecție, ea nu ar fi. Așa că mă așez în răscruce.

Stau în mijlocul lumii și din punctul în care stau se răspândesc o infinitate de raze ce se înșiră undeva pe linia orizontului. Încerc să îmi dau seama care îmi place mai mult, dar sunt toate la fel: intersectează același cer și străbat același pământ. Nu aș vrea să părăsesc încă acest punct de intersecție. E foarte multă acțiune în fixarea lui, e un freamăt continuu și mai multe posibilități decât toate cărările ce se deschid în jurul meu.

Pot să vă spun multe despre cum e aici, dacă vreți și voi să vizitați vreodată, pentru că stau de mult în același loc. Stau de atât de

mult timp, încât mi s-au atrofiat toți mușchii; doar mintea îmi fuge, a bătut fiecare drum și a ajuns la capătul tuturor deja. E un loc în care te simți singur, deși nu ești niciodată. Vezi mulți călători ce trec prin punctul acesta. Mulți aleargă, încercând să nu se gândească prea mult la direcția pe care o apucă. Mulți au ritualuri, prin care se conving că fac alegerea corectă, că au controlul perfect asupra lumii. Mai sunt mulți care uită de ei în răscruce

și dispar încet-încet, ca stelele în lumina crescândă a dimineții. Eu mă cred parte din ea, cred că mi-am însușit-o aproape complet, pentru că nu am intenția să o părăsesc, dar mă gândesc la ea tot timpul.

Poate să fie lumină sau întuneric, mintea mea călătorește incandescentă, în timp ce restul ființei mele stă împietrită, cu ochii larg deschiși, în drum. Am stat aici atât de mult, încât probabil oamenii care trec

pe lângă mine cred că sunt un mic monument ridicat în cinstea sufletelor ce s-au pierdut pe drum și uneori se închină cu teamă.

Lumea, așa cum o vedem, este o pictură pointilistă. Punct lângă punct, împărțind un spațiu comun și existând fiecare ca ceea ce este.

Îmi place, îmi place să știu că nu trebuie să ajung neapărat nicăieri în spațiu, că nu sunt un simplu segment ce leagă A de B pe o hartă, că exist ca punct între alte puncte, că prin mine trece o infinitate de posibilități și clipe, că am poziția mea unică aici. Dacă mă uit în jur, văd un pământ împânzit de răscruce, ce pulsează de viață cu fiecare respirație a universului.

La răscrucea dintre pagini

Ștefan Andrei Chituc,
clasa a X-a

La finalul clasei a IX-a încă citeam Agatha Christie. Îmi amintesc cum savoram aventurile

inteligentului detectiv Hercule Poirot, care reușea să răstoarne planurile unei societăți malefice (*Cei patru mari*), să rezolve cazuri vechi, datate (*Crima din Orient Express*) și chiar să aresteze un cuplu criminal aflat în croazieră, în vacanță (*Moarte pe Nil*). Dar, după multe romane de-ale sale, stilul dinamic și accesibil a început să mă săcâie; mi se părea că sunt tratat ca un neinițiat ce trebuie condus cu meticulozitate în etapele investigației. Simțeam că nu mi se oferea libertatea de a mă juca cu imaginația, spațiul de a mă mișca sufletește.

Soluția pentru a mă elibera din acest impas a fost să schimb nu numai autorul, ci și genul literar, în căutarea unor elemente care să mă anime. Orientându-mă către zona de *dark fantasy*, l-am descoperit pe Stephen King, un autor deschizător de drumuri în cadrul acestei ramuri literare. Am ales, întâmplător, o carte ce m-a atras prin dimensiunea ei, prin numărul de pagini: *IT*. Nu aveam nici cea mai vagă idee despre universul ficțional în care urma să intru, dar pe care aveam să-l îndrăgesc atât de mult. Orașelul fictiv Derry, cu propria istorie, copiii, cu fricile lor și prietenia cu ajutorul căreia le înfruntă, ostilitatea pe care cei mici o percep, uneori, din partea adulților, a *oamenilor mari*, toate acestea m-au atras și m-au legat sufletește de un loc distopic, pe care, deși nu mi-aș dori vreodată să-l vizitez, îl apreciez. Scriitorul, prin descrierile ample, prin realismul limbajului, prin construcția atât de vizual-expresivă a detronat-o pe Agatha Christie.

Apoi a urmat vacanța de vară, iar alegerea operelor a fost puternic influențată de lista de lecturi recomandate de doamna profesoară de limba română. Am decis să

încep cu *La răscruce de vânturi*, o operă clasică în care este descrisă o dragoste pătimașă și obsesivă. Cuplul format din Heathcliff, a cărui copilărie dificilă îl transformă într-un individ lipsit de sentimente, și Catherine, sora vitregă a acestuia, fiindă egoistă și narcisistă, se desfășoară cititorului în demersurile celor doi de a-și împlini dorințele. Stilul scriitoarei a fost suficient de captivant încât să duc povestea până la final, dar simțeam că vreau mai mult, în continuare.

Știam că Feodor Dostoievski este un mare autor și, de aceea, următoarea mea alegere a fost romanul *Frații Karamazov*. Dmitri și tatăl său, Feodor, dar și Ivan și Alexei – sufletele, gândurile și emoțiile acestora mi-au fost întinse pe o tavă aurită, copleșindu-mă. Am devorat primul volum, dar terminarea întregului roman a fost o provocare pe care am dus-o, totuși, la bun sfârșit.

Părea că mă găsesc la o răscruce: să rămân în zona scrierilor palpitate, dar frugale sau să-mi părăsesc zona de confort și să intru într-un tărâm necunoscut și neexplorat încă: marea literatură clasică. Am înțeles atunci un lucru: indiferent cât de asumat sunt în alegerea numelor grele, a operelor canonice, drumul cotește uneori spre începuturi, îngăduindu-mi iarăși să mă desfăț cu imaginația sumbră și lipsită de speranță a lui King sau să intru într-o lume asemănătoare celei din *Hobbitul*. Cred acum că nu renunțarea la acestea este lecția mea, ci deschiderea perspectivelor și o mai profundă înțelegerea a marilor frământări.

SCRISORI

PENTRU

Draga mea mămică,

Azi e ziua ta și vreau să îți mulțumesc pentru toate sacrificiile pe care le-ai făcut, pentru toate nopțile în care m-ai vegheat și în care te-ai rugat cu lacrimi în ochi cu speranță către Dumnezeu.

Pentru mine ești ca luna: unică, frumoasă, luminând calea mea și zâmbindu-mi, chiar dacă nu te văd. Ochii tăi au puterea de a alina orice durere. Părul tău nu are nevoie de coafuri, căci mereu îți stă bine. Mâinile tale poartă urmele iubirii și ale grijii neobosite. Nu voi uita niciodată că atunci când am fost operată, am plâns, iar tu m-ai liniștit cu chipul tău. Mi-aș dori să fii cu mine mereu.

La mulți ani minunați și iubirea mea ție ți-o dau!

Cu drag,

Ioana

MAME

Draga mea mămică,

Pentru mine aceasta este o zi specială, deoarece este ziua ta. Cu ocazia aceasta îți mulțumesc pentru toate sfaturile și pentru că ai grijă de mine zi de zi.

Tu mereu ești și vei fi o persoană importantă pentru mine, care mă alintă cu glasul său de înger. Ochii tăi căprui scilpesc precum roua proaspătă, privindu-mă cu blândețe, iar mâinile tale calde mă dezmiardă în fiecare dimineață de școală, încălzindu-mă ca o boare călduță de vară. Nu voi uita niciodată când îmi citeai din „Vincas”, iar eu adormeam visând că sunt cu tine în acele peripeții.

De-aș putea, aș pleca cu tine într-o călătorie minunată.

Îți promit că te voi asculta mereu!

Te iubesc!

Cu toată dragostea,

Alex

Mamele Sfinților Trei Ierarhi

și căldura brațelor ei, unde mă cuibăream mai bine. *Hristos a înviat!* și licăriri de lumânări, de stele, miros de tămâie, aroma de flori de primăvară, blânda adiere de vânt cu miros de liliac, sunet de clopote, liniște în cântec, fericire într-un legănat lin!

Acum mi-e dor de acele momente de fericire pură și cred că rolul mamei este să crească pruncul în brațele ei și, când pruncul nu mai încapă acolo, să îl mute în brațele lui Hristos; ea pregătește copilașul și îi transmite prin toată ființa ei că ceea ce ea îi oferă e doar o pregustare a fericirii din brațele lui Hristos.

Și, dacă negurile vor veni și nori se vor aduna mâniași, dacă valurile mării se

vor răsuci învolburate, amenințând să rupă digurile, și noaptea hădă se va coborî peste lut, nu trebuie decât pentru o clipă să deschidem ochii minții și să ne amintim că în noaptea aceea neagră s-a auzit *Hristos a înviat!* și lumânările cu zecile deodată s-au aprins, nemailăsând întunecimea nopții să cadă greu peste pământ. Atunci vom simți din nou mirosul binecunoscut de cozonaci și calda îmbrățișare a mamei din trecut, vom auzi cântarea și toaca va răsuna iarăși cu ritmul ei cel sacru, îmbălsămând aerul cu miros de lăcrămioare.

Eleni Zotic, clasa a VII-a

SFÂNTA NONA

Din negura timpului străfulgeră până în prezent chipul Sfintei Nona, despre care însuși Sfântul Grigorie, fiul său, spune că viața ei a fost pentru el o adevărată școală a virtuții.

Ea a trăit în secolul al IV-lea și este de neuitat pentru credința sa vie, răbdarea și influența profundă pe care a avut-o asupra soțului și copiilor săi. Născută într-o familie creștină evlavioasă, în anul 304 d.Hr., în Arianzi, un sat în apropiere de Nazianz, în Capadocia, aceasta s-a remarcat printr-o viață curată, demnă, prin rugăciune stăruitoare și grija față de cei săraci.

Exemplul ei bun a fost pildă atât pentru soțul care va veni către dreapta credință, cât și pentru copiii ei, la a căror formare duhovnicească și-a adus o contribuție profundă și esențială. Blândă, dar totodată fermă, alinând și îndreptând, mângâind și

mustrând, dar mereu ocrotind și iubind – aceasta este Sfânta Nona.

Chipul mamei de atunci este și cel de acum: chip de sfântă, născătoare de sfinți, lacrimi de zbucium și rugăciuni, născătoare de mântuire. Mama este primul cuvânt și strigătul omului în suferință și deznădejde. Îmbrățișarea mamei e leagăn de alinare a sufletelor și loc de plonjat în amintirile copilăriei, fără griji, cu soare, joacă și miros de prăjituri. Mama e privirea aspră la vremea greșelilor mele și teama de a le repeta, pentru ca să mă pot oglindi mereu în seninul zâmbetului ei.

Privind cu ochii minții chipul Sfintei Nona, o întrezăresc pe mama mea, care mi-a luat mânuța pentru prima oară și mi-a făcut semnul Sfintei Cruci... mâna ei și mâna mea în îmbrățișarea Sfintei Cruci, în murmur de rugăciune și cântec de pricesne. Simt aroma timpului trecut, când mirosul de tămâie și cântările: *Hristos a înviat!* mă trezeau în caldă ei îmbrățișare, în mijlocul nopții care se transforma în lumină și cântec, răcoarea nopții

SFÂNTA EMILIA

Într-o lume care caută adesea repere materiale, figura Sfintei

Emilia ne reamintește că cea mai profundă amprentă asupra istoriei se lasă prin iubire, smerenie și educație. Emilia nu a clădit imperii, ci a modelat suflete, oferind Bisericii unul dintre cei mai mari stâlpi ai Ortodoxiei. Mama Sfântului Vasile cel Mare a fost binecuvântată de Dumnezeu cu zece copii, dintre care cinci au devenit sfinți.

Sfânta Emilia nu și-a educat copiii doar prin cuvinte, ci mai ales prin faptele și modelul vieții sale. Casa ei era o adevărată „biserică mică” în care copiii învățau mai întâi să se roage și mai apoi să citească și să scrie. Și-a dorit pentru ei nu să obțină succesul în viață, ci să câștige Împărăția lui Dumnezeu. Toți cei patru băieți cu care a fost binecuvântată s-au dedicat slujirii lui Dumnezeu: doi dintre ei au devenit episcopi, unul s-a călugărit, iar Vasile a fost un mare

ierarh care a sprijinit Biserica în vremuri tulburi.

Primele lecții de teologie pe care le-a învățat Sfântul Vasile de la mama sa, Emilia, au fost evlavia, blândețea, cumpătarea și dragostea față de săraci. Mai apoi, Sfântul, prin grija față de oamenii săraci pe care a moștenit-o de la mama sa, va întemeia multe spitale și azile.

Mă bucur mult și îi mulțumesc lui Dumnezeu că m-am născut într-o familie creștină, că mama mea m-a învățat să mă rog și simt că binecuvântarea ei mă apără și mă ocrotește pretutindeni. La fel cum Sfânta Emilia stătea la căpătâiul Sfântului Vasile când acesta era bolnav, așa veghează și mama mea atunci când eu sau surorile mele ne simțim

rău. Ea face eforturi pentru ca eu să am tot ce îmi trebuie. Mama mi-a arătat că cel mai mare dar pe care părinții pot să îl facă unui copil este educația. Pe lângă o bună instruire, mama și-a dorit pentru mine și surorile mele să învățăm din școală cum să îl cunoaștem pe Dumnezeu și pentru aceasta îi sunt recunoscător.

Maxim Demetrescu, clasa a VII-a

SFÂNTA ANTUZA

Mama este cea care ne crește la sânul ei și ne iubește cum nu ne iubește nimeni, în afară de Dumnezeu. Este cea care, înainte să ne începem drumul în viață, ne leagă cu mâinile ei șireturile pantofilor, ca să nu ne împiedicăm în timp ce facem primii pași, cea care fuge afară în urma noastră, pentru a ne pune în mâinile înghețate mânușile uitate în casă, cea care veghează lângă patul nostru în fiecare seară până când, cu Moș Ene venit pe la gene, adormim cu zâmbetul pe buze.

Ne putem imagina ușor că și mamele sfinților au făcut aceste gesturi mărunte, dar pline de iubire pentru copiii lor. O avem exemplu pe Sfânta Antuza, mama Sfântului Ioan Gură de Aur. Nu putem spune că a avut o viață ușoară. Rămasă văduvă la doar douăzeci de ani, s-a dedicat creșterii celor doi copii ai săi, renunțând la a se recăsători. Virtutea îi era admirată chiar și de păgâni, iar sacrificiul făcut de ea valorifică dragostea și credința, așa cum numai o mamă le poate avea, căci Antuza a avut grijă să le cultive copiilor ei dragostea de Dumnezeu, precum și o educație aleasă, rară la vremea respectivă, deoarece majoritatea marilor școli erau păgâne.

Și câte alte mame nu i-au urmat exemplul Sfintei Antuza, până în zilele noastre, crescându-și singure copiii, muncind și trudind fără încetare pentru a le putea asigura o viață mai bună, pentru a le permite

să aibă posibilități de a-și descoperi și cultiva darurile și talentele, cu fiecare sărut pe frunte, cu fiecare zâmbet, cu fiecare ceartă sau muștrare făcute din dragoste.

Probabil că nu ne dăm seama de iubirea mamei tot timpul, mai ales când ne spune: „Fă-ți curat în cameră!”, „Iar ai lăsat televizorul aprins?”, „Termină-ți temele!”... Și poate fi enervant atunci când îți leagă ea șireturile sau atunci când îți cară ea ghiozdanul după școală sau când îți spune cu ce să te îmbraci la petrecerea colegului tău, când tu deja ești suficient de mare pentru a face singur lucrurile acestea. Dar să o privim mai îndeaproape! Să îi privim gesturile dincolo de ceea ce vedem noi. Să privim ceea ce o îndeamnă să ne care ghiozdanul burdușit cu cărți în locul nostru sau să ne lege șireturile. Ce este acolo? Ce altceva decât dragostea ei pentru noi și bucuria ei de a lua parte la viața noastră?

Să fim recunoscători, așadar, pentru mama pe care ne-a dăruit-o Dumnezeu și să nu uităm să îi mulțumim pentru tot ce face pentru noi. Sunt sigură că există nenumărate mame care ne pot servi drept modele, așa cum o face de secole Sfânta Antuza, mame care sunt nevoite să își crească singure copiii sau altele care au mulți copii de îngrijit și iubit. Însă toate au aceeași misiune pe acest pământ: să ne iubească.

Clara Ciuplea, clasa a VII-a

Oameni ai deplinei culturi

Ziua Culturii Naționale ne-a așezat la răscruce de gânduri și de înțelesuri. Îi intuim importanța și i-o „drămuim în zgomot și-n tăcere” (Tudor Arghezi). *Ce înseamnă cultură? Dar a fi om de cultură?* Apropiindu-ne de imaginea seminței sălășluite în pământ, înțelegem că adevărata cultură este legată de *lucrare* și de *rod*. Oamenii cultivați, precum modelele și personalitățile claselor noastre, au fost aceia care au „rodit” pentru cultura românească, cultivându-și laolaltă pământul minții și sufletul. Prin ei avem trecut și identitate. Prin ei avem responsabilitatea de a fi, la rândul nostru, pământ roditor.

Copiii și-au amintit, în primul rând, de Eminescu – „omul deplin al culturii românești”, așa cum Noica l-a numit, de Sfântul Iacob Putneanul, de Dimitrie Gusti, de mitropolitul Bartolomeu Anania și de Sfântul Antim, georgianul providențial al culturii românești. Și-au amintit și au înțeles că *a alege partea cea bună* înseamnă a-ți lucra mintea și, mai ales, a lucra pământul care e fiecare dintre noi: „cultivând sămânța vieții, sămânța va încolți, sămânța va rodi, și aceasta este o întreagă cultură [...] o cultură a pământului care *sunt eu*” (părintele Rafail Noica).

La răscrucea acestei zile, am pornit cu dor pe îngusta cărare de a deveni, după puteri, *oameni ai deplinei culturi*.

Cosmina Spiridon, profesor de limba și literatură română

Bartolomeu Anania, traducător al Bibliei

Bartolomeu Anania a lucrat ani la rând la traducerea Bibliei în limba română. Lucrarea lui îi ajută pe oameni să înțeleagă mai ușor mesajul lui Dumnezeu. Biblia tradusă de el nu este doar o carte, ci și o legătură între tradiție și viață. Ea aduce lumină și speranță în suflete. *Rugăciunea este cea care străbate orice zid* – acest citat al său ne arată cât de mult ne poate ajuta credința în viață atunci când o urmăm.

Sophia Chițu, clasa a VI-a B

În opinia mea, mitropolitul Bartolomeu Anania este un om de cultură, deoarece lucrările sale literare cuprind mai multe scrieri. Acesta traduce Biblia, introducând note de subsol cu explicații, pentru o înțelegere mai bună a textului.

Bartolomeu Anania scrie, de asemenea, piese de teatru memorate în timpul închisorii, transpuse ulterior în două volume.

Memorii este una dintre cele mai valoroase cărți de memorialistică din literatura contemporană, în care Valeriu Anania ne oferă o perspectivă a istoriei românești, iar *Rotonda*

plopilor aprinși este o serie de portrete literare pe care autorul le-a cunoscut.

Bartolomeu Anania are mai multe scrieri atât literare, cât și religioase, toate încălzind sufletele oamenilor.

Volumul *Poeme* a fost ultima carte publicată de Înalțul Bartolomeu în anul 2010, cu puțin timp înainte de trecerea sa la cele veșnice.

Diana Mihai, clasa a VI-a B

Dimitrie Gusti

Dimitrie Gusti nu a fost doar un profesor, ci și un sociolog, filosof și fondator al școlii de sociologie din București. Cred că Dimitrie Gusti a fost un mare om de cultură, deoarece a iubit învățătura și i-a plăcut să se plimbe prin satele din România, să descopere tradițiile și modul în care trăiau țăranii. Plimbările prin sate le făcea alături de studenții săi. Mie mi se pare foarte interesant că Dimitrie Gusti nu a stat doar într-o bibliotecă sau

într-un birou, ci a mers să cerceteze și să descopere tradițiile. I-a plăcut să discute cu sătenii și să le împărtășească cunoștințele. O altă reușită a sa a fost fondarea Muzeului Satului – un loc în care putem observa și admira căsuțele tradiționale românești (aduse chiar de el și de studenții săi) și cum locuiau oamenii odinioară în diferite regiuni ale țării.

Astăzi, Muzeul Satului se numește Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti”, chiar în onoarea lui. Prin munca sa, a strâns informații valoroase despre cultura și tradițiile românești.

Eduard Popa, clasa a V-a C

Dimitrie Gusti a fost un om de cultură, deoarece a studiat sociologia, filosofia,

dreptul. El a fondat Institutul care azi îi poartă numele, școala sociologică de la București, precum și Muzeul Național al Satului.

Însă, dintre toate realizările lui Dimitrie Gusti, se distinge ca o creație unică Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti”. Acesta a fost întemeiat în anul 1936 la București, pe malul lacului Herăstrău, cu ajutorul echipelor formate din sociologi, etnografi și artiști, cu scopul de a conserva și a prezenta civilizația rurală românească. Este unul dintre

primele muzee în aer liber din Europa, cuprinzând gospodăria tradițională, autentice, aduse din toate regiunile României: case din Maramureș, cu porți înalte, sculptate, case din Oltenia cu pridvor larg, case albe din Dobrogea și multe altele. Adesea, muzeul găzduiește produse specifice târgurilor tradiționale, spectacole folclorice și expoziții de icoane și de port tradițional.

Experiența acolo este foarte frumoasă și relevantă, soarele cald îți bate blând în față, în timp ce pornești

într-o călătorie prin timp și spațiu în muzeu.

Ne putem bucura de toate aceste lucruri minunate datorită lui Dimitrie Gusti, care a lucrat cu mult entuziasm, pentru a aduce toate aceste case frumoase într-un singur loc.

Maria Chatalbashev, clasa a V-a

Bucvarul

Sfântul Iacob s-a remarcat în special prin grija, iubirea și înțelegerea față de oameni. A întemeiat școli, a ajutat pe cei nevoiași, a făcut spitale (*Sfântul Spiridon*, de pildă) și a creat **Bucvarul**, primul abecedar. Am fi ajuns noi astăzi atât de departe cu învățătura dacă nu ar fi existat **Bucvarul**? Sau dacă ar mai fi trebuit să așteptăm ca,

la un moment dat, o inimă bună, smerită și milostivă ca a Sfântului Iacob Putneanul să reușească să îl tipărească?

Smaranda-Maria Iacob, clasa a V-a

Sfântul Iacob Putneanul, om de cultură

Sfântul Iacob Putneanul a fost un adevărat om de cultură, deoarece a arătat prin viața și faptele lui cât de importante sunt iubirea și credința pentru Dumnezeu. Un om de cultură nu înseamnă doar cineva care știe multe lucruri, ci și cineva care face fapte bune pentru a păstra ceea ce este sfânt și valoros, care îl iubește pe Dumnezeu.

Atunci când a reconstruit Sfânta Mănăstire Putna, el nu a refăcut doar niște ziduri, un loc în care oamenii vin de obicei, ci și un loc sfânt în care Dumnezeu vine și se jertfește pentru ei la fiecare Sfântă Liturghie, un loc în care oamenii se pot ruga și pot fi mai aproape de Dumnezeu și un loc în care oamenii își regretă faptele rele. Prin această lucrare a arătat nu numai că este bun și credincios, ci a arătat că este și înțelept, iubitor de neam și de biserică și un om cu frică de Dumnezeu.

Sfântul Iacob Putneanul rămâne un model pentru noi, deoarece ne învață că adevărata credință se vede mai ales în faptele bune săvârșite cu credință și dragoste.

Ștefan Boboc, clasa a V-a A

Hărăzit de Dumnezeu cu menirea de a lumina poporul român, Sfântul Iacob Putneanul a fost cel care a scris și publicat **Bucvarul**. Și-a dorit un popor român înțelept, iar pentru aceasta a construit prima școală rurală din Moldova.

A publicat **Bucvarul** în mai multe rânduri și l-a distribuit la toate școlile pentru a înlocui vechile scrieri folosite pentru învățat, cu rol de manual. În prefață, sfântul îi încuraja pe elevii care îl foloseau să nu se oprească din a lucra și a înțelege, îndemnându-i să prețuiască educația. Mai târziu, conținutul

acestuia a fost inclus și într-un cerc de publicații bisericești, la care a adăugat o rugăciune la început.

Din compasiune pentru cei săraci, Sfântul Iacob Putneanul oferea gratuit bucvare și ținea o dată pe săptămână, la biserică, după slujbă, predică și lecții pentru cei care nu puteau merge la școală.

Sfântul Iacob Putneanul a meritat și încă merită să rămână în mințile și în sufletele noastre ca un *pionier* curajos al culturii, care ne-a făcut să avem parte de educație.

Teodora Tofan, clasa a V-a A

Sfântul Antim Ivireanul, om al culturii

Sfântul Antim Ivireanul a apreciat cultura și tradiția românească, iar de-a lungul timpului a ajutat-o să înflorească prin înțelepciunea și credința sa.

În timpul vieții sale, a deprins cu ușurință limbile greacă, turcă, slavă veche, arabă și, mai târziu, limba română.

După mărturiile vremii, se pare că, după ce a scăpat din robia turcească, a trăit în preajma Patriarhiei de la Constantinopol, unde a învățat arta sculpturii, pictura și broderia.

Sfântul ajunge în Țara Românească în jurul anului 1690, chemat de domnitorul Constantin Brâncoveanu pentru a lucra la tiparul Curții Domnești. La călugărie, Andrei a primit numele de Antim. El i-a slujit pe domnitorii Constantin Brâncoveanu și Ștefan Cantacuzino.

A fost meșteșugar la tipografia domnească între anii 1691 și 1694, iar apoi și-a făcut propria tipografie la Mănăstirea Snagov, unde a tipărit 63 de cărți. Prin tipărirea acestora i-a ajutat pe oameni, aceștia putând ajunge mult mai ușor la cărțile pline de învățături.

Mare orator, predicile sfântului ajugeau direct la inima celor care îl ascultau, iar ulterior acestea au fost puse în lumina tiparului și mult cinstite. Conținutul

acestora nu vorbea doar despre învățăturile duhovnicești, ci și despre necazurile și patimile vremii. Acestea erau făcute pe înțelesul tuturor, de la boieri la țărani.

Unul dintre cele mai importante lucruri pe care le-a înfăptuit în timpul vieții a fost traducerea Sfintei Liturghii în limba română. A fost o schimbare majoră, mulți oameni întărindu-și credința prin faptul că puteau înțelege lucrurile pe care le spuneau rugăciunile. Cu această ocazie, Sfântul Antim tipărește primul Liturghier în limba română.

Iubind învățătura, Sfântul întemeiază școli pentru copiii săraci, fără plată, iar în 1708 devine mitropolit, după moartea predecesorului său, Mitropolitul Teodosie.

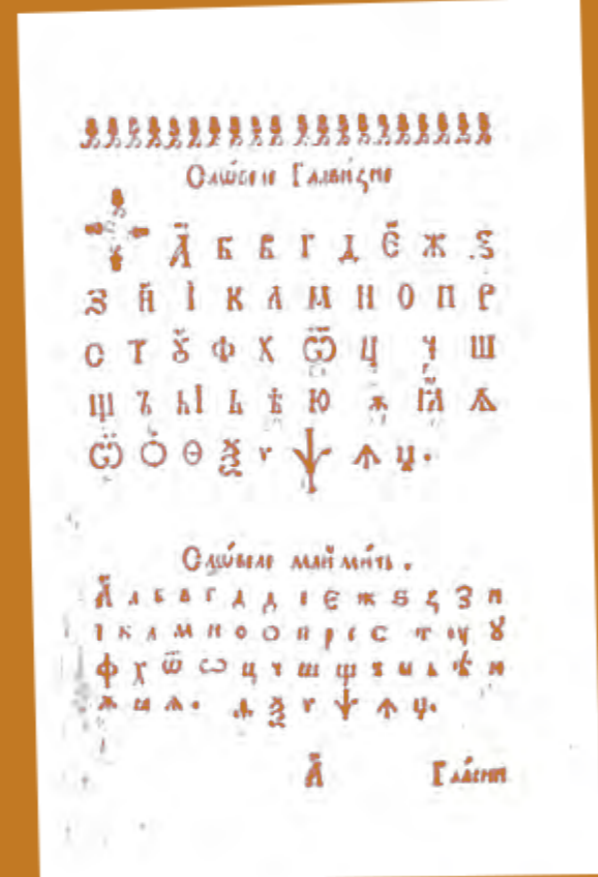
Este considerat o personalitate memorabilă pentru tradiția, cultura și istoria românilor, fiind descris de către Patriarhul

Ecumenic Ciprian drept: *bărbat cinstit și evlavios și împodobit cu virtuțile ce se potrivesc cu vrednicia arhierască*. Sfântul Antim a rămas un important simbol al creștinătății.

Ilinca Topan, clasa a VI-a

Una dintre multele îndeletniciri ale Sfântului Antim Ivireanul era arta tipografiei. Acesta lucra neobosit și cu mare bucurie pentru a dăruii lumii cunoaștere. I-a încurajat și pe alții să ducă mai departe această muncă grea, obositoare, dar nobilă și care cere multă atenție. Sfântul Antim a lăsat în urmă 38 de lucrări și a dorit să facă învățătura accesibilă tuturor, gândindu-se doar la ceilalți și făcând tot posibilul să îi ajute.

Sara Bădeț, clasa a VI-a

La răscruce de versuri

Troiță

Când drumurile se-ntâlnesc la răscruce
Și sufletu-și urmează calea,
El simte atunci mai grea a lui cruce
Și vede și dealul, și valea.

El nu alege așa ușor,
Încotro să se îndrume,
Căci are de cărat un dor,
Spre veșnicie, de prin lume.

Petru Isar, clasa a XI-a

 Posibilitatea clipei

De când mă învărt în cercuri,
Rătăcind tot mai departe în posibilitatea clipei?
Nu mai știu formă de zare; iluzia efemeră a luminii depărtate,
un caleidoscop spart, ce împrășcă umbre șterse de culoare
peste un film deșirat în neștire.

Nici cumpănă nu mai am în gânduri ce alunecă acum,
alungate parcă de un fior cumplit al necunoscutului straniu.

Rânduiala mâinilor scapă încet din tiparul lor monoton,
gesturi transformându-se într-un tremurat stingher, autoproclamat
parte din frescul propriu
de când aceasta?

Suflul amintirilor este impregnat
în cutele mișcărilor mele rigide ce îneacă știința
mai știu a respira oare... cât?

Sunt prizonier al neliniștii mele descusute pe mări de zbugium,
răscrucea visurilor tainice fiind zdrobită
de prea-multul fracțiunii înconjurătoare.

Teodora Soare, clasa a XI-a

Pe drumul vieții

Cu ochii-n zări, cu o doină-n minte
Pornesc la drum, fără merinde,
Am și nădejdi, și tânguiri,
Că las în urmă amintiri.

De-odată ajung la o răscruce,
Două cărări îmi stau-nainte
Și nu-mi pot scoate-un gând din minte:
Că pe oricare-aș apuca
La celălalt voi cugeta!

Așa c-aștept un tainic semn
Sau mai degrabă un îndemn,
Ce mintea să mi-o lumineze
Și pașii drept să mi-i așeze.

Ana Nicolae, clasa a VIII-a

Două tăceri

Mergeam fără hartă,
cu pașii plini de grabă,
crezând că orice drum
mă duce unde trebuie.

Deodată, în fața mea,
s-au desfăcut două tăceri,
aceeași lumină cădea
peste dreapta, peste stânga.

Am stat o clipă,
cu inima în cumpănă,
așteptând un semn
care nu a venit.

Am ales și am plecat,
iar drumul m-a primit tăcut,
celălalt a rămas în urmă,
deși merge încă în mine.

Xenia Parizianu, clasa a VIII-a

Să fiu eu...

Stau la răscruce, simplu, cu mâinile-n buzunar,
mă uit la drumuri ca la un semn de întrebare clar,
unul pare sigur, drept, așezat,
altul necunoscut..., dar parcă mai adevărat.
În spate-mi stau anii, cu tot ce-am greșit,
cu vise începute și lucruri pe jumătate trăite,
mă-ntreb ce păstrez și ce las să se ducă,
ce parte din mine mai are curaj să apuce.
Și, până la urmă aleg, fără plan, fără scut,
fac pasul acela mic, dar atât de temut,
că viața nu cere să știu tot mereu,
doar să merg înainte și să fiu eu!

Iustin Ivanof, clasa a VIII-a

La răscruce

La răscrucea vieții bate vântul rece,
Și calea iar prin umbră trece.
Cerul apasă pe umerii mei,
Adun frământări în pumnii grei.

Fiecare pas e-un legământ,
Scris cu teamă pe pământ,
Crește-n mine un gând măhnit:
„Dac-aleg din nou, greșit?”

Și merg pe-un drum necunoscut,
Din lumea noastră nevăzut,
Iar din cenușa pașilor grei
Se nasc puteri ce nu le vrei.

În întunericul deplin,
Se-aprinde licărul senin,
Căci greul nu e doar cădere,
Ci și tăcută înviere.

Eva Marin, clasa a VIII-a

Învățând să merg

Mergem adesea orbi, cu buzunare,
Pline de semne și-ntrebări,
Crezând că înainte e o cale,
Ce tainic duce spre însorite zări.

Și iată — fără semn, fără cuvânt —
drumul ni se despică-n două fire,
două tăceri legate de pământ,
ce nu admit un alt cuvânt,
suflând egal și rar același vânt:
Uimire...

Am stat și eu, cu inima-nghețată,
Privind spre cerul mut și prea înalt,
Cu o decizie tremurată-n mână,
Tânjind mereu spre celălalt, și celălalt...

Chiar dacă m-am pierdut,
Prin mii de hăuri,
Și-am sângerat,
Pe drumuri ce nu duc nicăieri,
Răscrucea nu e însă un sfârșit,
Nici pragul de temut,
Ci poarta nevăzută,
Spre tot ce-i neînțeles.

Privesc spre ieri cu ochi de prunc bătrân,
Ce-a-nvățat din spini să facă flori,
Nu mai cer hărți, nici semne să rămân,
Ci-mi port în pumni lumini și reci sudori.
Greșeala? E o torță aprinsă-n noapte,
Ce drumul mi-l arată.
Iar eu merg drept,
Cu inima un soare...
Și simt cum teama se topește,
În binecuvântare...
Știu bine cât e drumul de amar
Și câte răni se ascund într-un fior,
Dar pun pe rană zâmbetul, ca har,
Și merg, alerg spre viață.

Anastasia Paloș, clasa a VIII-a

Cu grijă mare

La răscruce de drumuri stau,
Cu gândul dus și pasul grav,
Privesc spre zări și nu prea știu
Ce cale-i bună pentru azi.

Un drum e larg și luminat,
Cu flori ce cresc pe calea sa,
Alt drum e strâmt și-ntunecat,
Dar parcă mă atrage-așa.

Aud în suflet două voci,
Ce-mi spun s-aleg cu grijă mare,
Să nu privesc doar pașii mici,
Ci visul meu din depărtare.

Anastasia Tihon, clasa a VIII-a

Geometria răscrucii

Intersecția dintre infinitatea
de traiectorii ale păsărilor cerului
pun unic
punct în fața mea, în drum.

El persistă în aceeași poziție,
Înduioșează pământul până la lacrimi,
De se înclină și drumul,
Să i le șteargă.

Nu dispăre când soarele apune,
Clipește ca un ochi somnoros,
Nu mă lasă să uit că există
Și că așteaptă răspuns.

Nori nedoriți se-aruncă din ceruri,
În căutarea unei lumi fără soare.
Le urmăresc fuga în orizont,
Căderea lor e drumul.

Precum lumina călătorește cu gândul,
Punctul se mișcă cu pasul,
Nu mai știu dacă stau sau merg înainte,
Eu sunt punctul.
E o pată de suspans,
Un abis de mare moartă înecată-n ceasuri negre,
Într-un hău uitat de minte.
Cât timp să fi trecut?

Maria Panait, clasa a XI-a

Dangăt de Unire

Nu lăsați pe nimeni să fie atât de nesăbuit încât să creadă că există ceva ce ar provoca mai multă bucurie decât istoria! spunea un mare istoric bizantin, Niketas Choniates. Și așa s-a și întâmplat, sâmbătă, 24 ianuarie, acum 167 de ani, când, la București, pe Dealul Patriarhiei, boieri mari și mijlocii au renunțat din dragoste de țară la pretențiile lor de domni, făcând loc unirii Moldovei și a Țării Românești, scriind istorie.

Pe 24 ianuarie 2026 era un frig teribil, iar copacii desfrunziți și ochiurile de apă încremenite ne făceau să credem că gerul are fierbințeli. Numai inimile noastre nu tușeau, băteau a dangăt de unire! Din miezul și din marginile Bucureștilor, 40 de copii inimoși au umplut parcul Kiseleff. Acolo a avut loc războiul Crimeii, iar marile puteri s-au luat la întrecere să stăvilească avântul cotropitor al Rusiei de secol XIX. După finalul războiului, în care un român curajos, boierul Ion Ghica, s-a luptat cu pirații și a primit drept răsplată insula unde s-a inventat tabla înmulțirii, am pornit către locurile unirii. Un popas însemnat a fost la statuia lui Alexandru Ioan Cuza. La 5 ianuarie devenise domn în Moldova. Acum, era rândul muntenilor. Marile puteri nu îi mai încurajau, dar mințile lor ascuțite și inima lor generoasă au învins cele mai ambițioase măriri ale Europei. Austria, Imperiul Otoman, Rusia au fost puse în fața unui fapt împlinit. Muntenii au ales al doilea domn, cu același nume: Alexandru Ioan Cuza înfăptuia Unirea! Mare a fost bucuria copiilor când doi dintre ei s-au și prezentat în straiile și gândurile noului domn și ale viitorului său prim-ministru, Mihail Kogălniceanu. S-au auzit din nou cuvintele înflăcărate ale biruinței și apoi uralele celor ce, mărturisind Unirea, au încălzit inimile dascălilor lor cu mirul dulce, vindecător al dragostei de neam, care învie credința într-un mâine luminos, care să privească clipa prezentă cu folos!

Felicitări, copii! Este foarte frumos să îți iubești țara!

Eleonora Iordache, profesor de istorie

Moment de răscruce

Fiind nou-venită în școală, la început mi-a fost greu, dar încurajarea profesorilor și spiritul de colegialitate m-au încălzit. Aici am descoperit și iubirea pentru istorie. Totul este ca o poveste lungă, nemăsurată în pagini, care trebuie descoperită. Fiecare lecție dezvăluie oameni cu scopuri înalte, care au adus omenirea în punctul care este acum.

Am avut extraordinara oportunitate de a merge într-o tabără urbană de istorie, în care aveam să aflăm despre Unirea Principatelor. Curând, aveam să aflu că această alegere a fost minunată. Pe parcursul taberei, am luat parte la jocuri incitante, am degustat cele mai bune mâncăruri și am vizitat două palate luxoase, unul deosebit, construit în stil grecesc, Palatul lui Barbu Știrbei, iar celălalt a fost înalta Curte Domnească.

După ce am mâncat cea mai bună tartă, chiar peste drum de Palatul Știrbei, admirând cariatidele, am reluat drumul unirii. Am ajuns la locul unde a fost votat Alexandru Ioan Cuza și m-am transformat într-un țăran pălmaș. Mă simțeam onorată să fiu într-o țară unde domnitorul are grijă de niște țărani simpli, dându-le dreptul la vot. Toți cetățenii și nobilii doreau ca Moldova și Țara Românească să se unească și să formeze o țară armonioasă.

La Hanul lui Manuc, i-am întâlnit chiar pe mărețul Cuza și înțeleptul Kogălniceanu. Am format Adunările muntenilor și am așteptat cu inima la gură marea alegere... Măria Sa Cuza, deja ales domn în Moldova, și Mihail Kogălniceanu stăteau mândri în fața tuturor și toți îi ascultau plini de ardoare! Cuza jură în fața Sfintei Treimi și în fața poporului: „Voi păzi cu sfințenie drepturile și interesele patriei [...]. În toată domnia mea voi priveghea la respectarea legilor pentru toți și în toate, uitând toată prigonirea și toată ura, iubind deopotrivă pe cei care m-au iubit și pe cei care m-au urât”. Kogălniceanu îl susținea, știind că, prin această unire, poporul român va înflori: „Prin înălțarea ta pe tronul lui Ștefan cel Mare s-a reînălțat însăși naționalitatea românilor”. Toți îl votară. Simțeam că trăiesc un moment de răscruce. Acest mesaj mi-a arătat chiar ce înflăcărată era dragostea de țară a lui Cuza, un domnitor ferm și impunător, dar și nerăbdător să clădească o țară mare și puternică. Am izbucnit toți în urale, chiar fuseserăm transportați în timp!

Ioana Pelinescu, clasa a V-a

Unirea din sufletele noastre

Vioi și vesel, ca de obicei, m-am sculat și m-am uitat pe geam: soarele era acoperit de nori grei, făcând privesiștea, deși frumoasă, puțin mai mohorâtă.

Când am ajuns la locul de întâlnire, am realizat că, în această zi, la fel ca noi, un grup de oameni și-au uitat toate grijile și necazurile, ca să vestească mult așteptata unire. Credința și iubirea de patrie i-au ajutat să înfrunte viscolul aprig și le-au încălzit inimile; dar nu orice fel de căldură, ci căldura iubirii de aproapele. Dacă pe vremuri toată lumea a reușit să se împace, sigur și acum se poate întâmpla. Trebuie numai să crezi!

Dar, întorcându-ne în zilele noastre, pentru că eram prea entuziasmat, am început activitățile. Fiind împărțiți pe echipe, am pornit să jucăm o vânătoare de comori, unde fiecare trebuia să strângă cât mai multe bilete. Lacul de lângă noi se reflecta așa de frumos,

încât lumina soarelui părea că te îndeamnă să cauți mai cu spor. După aceea, a trebuit să continuăm o poezie din imaginația noastră și, la final, să o recităm. Mai târziu, doamnele profesoare au scris niște litere pe boabe de orez și, apoi, amestecându-le cu alte boabe, noi am fost nevoiți să descoperim numele unui boier român care a luptat în Războiul din Crimeea și a primit Insula Samos drept răsplată. Cel mai incitant moment pentru mine a fost atunci când fiecare echipă și-a ales un reprezentant care a primit o sabie. Eram ruși și francezi și trebuia să câștigăm războiul. Franța a câștigat în cele din urmă și, astfel, s-a creat posibilitatea ca Moldova și Țara Românească să se unească. Se vor face

niște adunări ale românilor care să decidă dacă moldovenii și muntenii doresc unirea. Alegerile sunt falsificate, marile puteri își schimbă planul, iar moldovenii și muntenii trebuie să aleagă doi domni. Uitându-mă în jur, mi s-a părut că istoria se repetă! Oare ce vom face?

La final, am avut un sentiment minunat și anume: VICTORIA, deoarece marii oameni ai secolelor trecute au găsit o soluție. Într-un fel, am fost victorioși, pentru că noi am ales doi domni, dar aceeași persoană, ca în trecut, și am participat și la a doua unire: unirea din sufletele noastre!

Augustin Paloș, clasa a V-a

Atletii, micii și marii

Sportul reprezintă una dintre cele mai puternice forțe sociale și economice a umanității, care, de-a lungul istoriei, a modelat societatea, cultura și, neîndoindu-se, și-a pus amprenta, într-o anumită măsură, pe fiecare om în parte. Oare câți dintre noi, în copilărie sau adolescență, nu am privit cu admirație nezdruclă sportivi care, prin abilități fizice deosebite, tenacitate, curaj și chiar noblețe, reușeau performanțe uimitoare, urcând pe marile podiumuri ale lumii? Începând cu legendarul soldat Filipide, primul sportiv „de cursă lungă”, și ajungând, în zilele noastre, la unul dintre cei mai mari canoști ai tuturor timpurilor, Ivan Patzaichin, istoria sportului evocă un tezaur de personalități, figuri, oameni care s-au ridicat deasupra condiției fizice, chiar umane uneori.

Ceea ce este izbitor, însă, dacă citim biografiile multor sportivi care s-au remarcat în istorie, este faptul că drumul către glorie, către renume național sau internațional s-a „născut” la o cumpănă sau la o răspântie pe care au fost nevoiți să o înfrunte la un moment dat, în viața lor. Filipide nu ar fi devenit primul maratonist dacă nu ar fi existat războiul dintre Atena și Imperiul Persan, iar Ivan Patzaichin nu ar fi devenit cel mai mare canoist din istorie dacă nu ar fi fost marcat de sărăcie, iar exemplele pot continua.

Însăși prima mea „întâlnire” cu lumea sportului a fost prilejuită de un astfel de moment de răscruce, în timpul adolescenței, când m-am izbit de o frământare: „Cine sunt eu?” După îndelungi reflecții, mi-am dat seama că trebuie să fiu prezent în viața mea, nu doar fizic, ci și activ, că trebuie să iau decizii, să mă cunosc, să descopăr ce îmi place să fac, iar toate acestea să descrie și să întregască, în final, cine sunt ca om. În acele clipe de frământare, adesea mă gândeam că, întrucâtva, seamăn cu Filipide, cel pe care îl aveam ca reper pentru dârzenie și neobosit zel, și a cărui poveste mi-a luminat drumul în lumea sportului. Și cine nu cunoaște, oare, istoria acestui brav erou?

Povestea ne poartă cu 2.500 de ani în

urmă, pe tărâmurile Greciei Antice, pe vremea când perșii erau un imperiu fără asemănare, care amenința polisurile grecești, îndeosebi pe cel atenian. Regele Darius I și-a pus în mișcare întreaga flotă și armată și a traversat Marea Egee cu 200.000 de soldați și 10.000 de călăreți în 600 de corăbii, cu scopul de a cuceri Atena. După cucerirea și distrugerea mai multor cetăți, printre care și Eretria, perșii au ancorat în golful orașului Maraton, aflat la doar 42 de km de Atena, însă au fost înfrânți de forțele grecești, într-o luptă care și astăzi se studiază la orele de istorie. După bătălie, Filipide a alergat până la Atena pentru a le da oamenilor vestea stălugitei victoriei. Acesta a alergat cei 42 de km în aproximativ patru ore și a strigat *Nenikikamen* („Am învins!”), după care s-a prăbușit la pământ și a murit.

Poate că pentru mulți oameni, în zilele noastre, ceea ce a făcut Filipide seamănă cu o nebunie, însă pentru mine a devenit o sursă de inspirație și de motivație, amintindu-mi de fiecare dată că drumul aproape imposibil are o destinație posibilă și că ceea ce toți credeau că este de neatins poate fi obținut cu o condiție: împlinirea individuală nu se poate desăvârși decât prin împlinirea colectivă.

Cert este că toate alegerile, toate gândurile și toate îndoilele cu privire la forțele proprii m-au condus la realizarea că sportul nu este doar o activitate care are drept scop menținerea trupului sănătos sau doar un mod de a te recrea, ci este locul unde tu îți ești propriul profesor, iar testele sunt date de propria voință și notele reprezintă tot ceea ce înseamnă progresul muncit, oricât de neînsemnat ar părea. Iar atunci când realizezi că limitele pe care tu și toți cei din jurul tău le-au pus potențialului tău sunt doar niște preconcepții și că voința, dorința și stăruința sunt cele care îți pavează drumul către cetate, abia atunci poți să începi să alergi, indiferent de obstacole, deoarece toate răscrucele pe care le întâlnești te vor duce către victorie, strigând din răspuțeri: „Am învins!”

Andrei Crețu, clasa a XI-a

Dis-moi dix mots — 2026

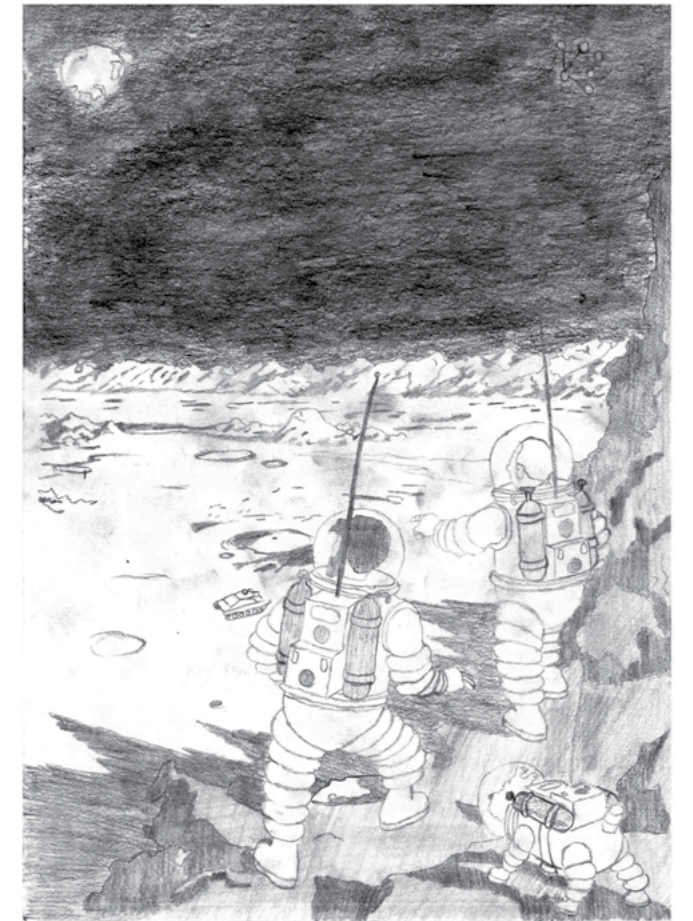

dată cu începutul lui Mărțișor, începem cu pași mici, dar repezi și constanți, să ne pregătim fără ezitare pentru ziua ce bate la ușă: 20 Martie, Ziua Francofoniei, care în fiecare an este celebrată prin proiectul „Dis-moi dix mots”, îndemnându-ne să ne folosim creativitatea, în timp ce reflectăm asupra unor teme legate de lumea înconjurătoare. Anul acesta, subiectul propus este unul aparte: o lume a viitorului (**un monde à venir**).

Cuvintele ediției actuale se concentrează pe o perspectivă deosebită asupra realității, care ne provoacă să explorăm universul înconjurător, de la unitățile sale – „**particule**” – până la spațiul cosmic – „**sidéral**”. Suntem provocați să vedem lumea printr-o lentilă proprie, să ne imaginăm pentru un moment că pătrundem în povestea ce stă în spatele fiecărui cuvânt, fie că este vorba despre explorarea necunoscutului, a spațiului „**continuum**” sau de simple teorii („**theorie**”), pe măsură ce timpul ne va duce pe fiecare pe propriul drum.

Plutind pe aripile imaginației, ne amintim, încă de când eram mici, de fascinantele expediții în cosmos, de stelele și lumile îndepărtate și ceea ce se ascunde dincolo de spațiul cunoscut al planetei noastre. Ne amintim cum, din senin, o navă spațială aselenizează („**alunir**”) în centrul unei populații necunoscute, ce ne primește cu aceleași priviri mirate, ca ale noastre, fiind uimiți de asemănările izbitoare dintre noi și acești extraterestri („**humanoide**”).

O lume a viitorului nu inspiră doar dorința unor expediții și călătorii de

neuitat în univers, ci ne trimite cu gândul la aspirațiile și năzuințele fiecăruia dintre noi; este ceva ce nu poate fi cuprins de o anticipare („**anticipation**”), fiind doar rezultatul evoluției momentului prezent. **Le monde à venir** ne inspiră să reflectăm asupra subiectelor actuale, referitoare la lupta dintre implementarea tehnologiei și autenticitatea umană: cuvântul „**transmuter**” depășește limitele materiei și se axează pe identitate. Ne întrebăm atunci: ce anume ne face pe noi să ne individualizăm, indiferent de rezultatele evoluției tehnologiei, și să fim oameni cu adevărat?

Proiectul „Dis-moi dix mots” ne dovedește, și în această ediție, că fiecare dintre noi, indiferent de vârstă, poate să reflecteze asupra lumii înconjurătoare prin tema aleasă anual, invitându-ne să redevenim copii și să pătrundem în universul creativității și al imaginației.

Vladimir Tănase, clasa a X-a

Galeria

de artă

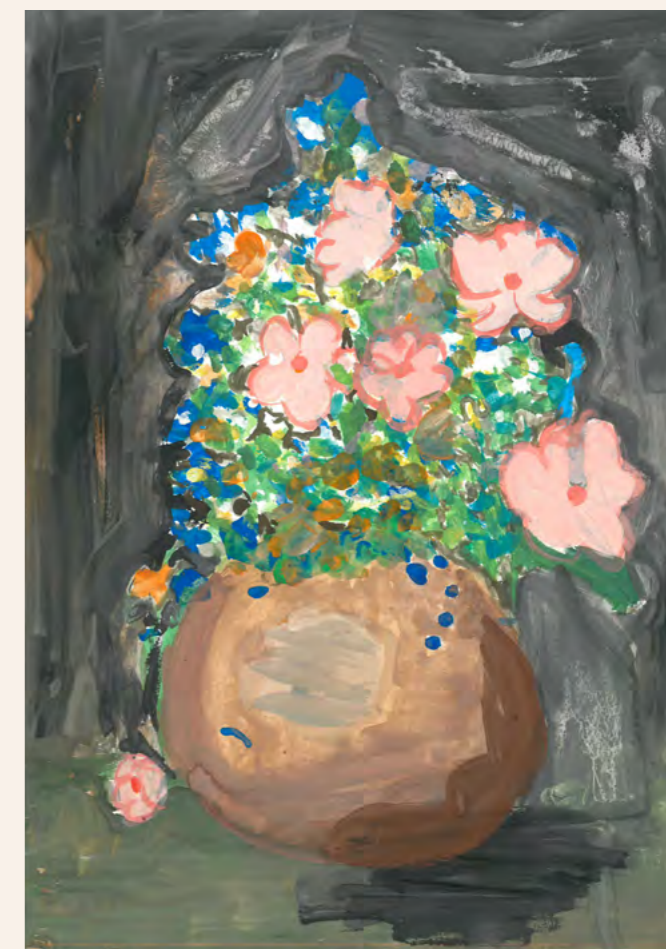
LTSTI

Sofia Maria Isciuc, clasa a IV-a

Maria Hurmuzachi, clasa a VI-a

Arina Gheorghiu, clasa a III-a

Galeria LTSTI se află sub umbrela culturii, avându-i în vedere pe marii autori și artiști români. Două momente importante au punctat spațiul nostru sufletesc. Primul s-a desfășurat cu prilejul Zilei Naționale a Culturii, moment în care am portretizat personalități marcante ale culturii românești. Al doilea moment materializat în tușe și culori de către elevii noștri a fost hramul școlii, ocazie pentru care am coordonat un atelier special, în care ne-am amintit din nou de Sfinții Trei Ierarhi, apropiindu-ne de icoanele acestora cu schițe și studii.

În acest număr al revistei putem admira câteva dintre lucrările elevilor de la clasa a IV-a B, care îl au ca personalitate călăuzitoare pe scriitorul Ion Creangă. Cu ocazia Zilei Culturii am elaborat împreună o creație reprezentându-i pe Ion Creangă și Mihai Eminescu, răgaz pentru a descoperi din tainele portretului și a afla secretul unei încadrări armonioase în pagină, dar și răbdarea de a dedica mai multe sesiuni de pictat aceleiași teme.

Mai departe, ne vom bucura de culorile aduse acestui început de primăvară de artiștii școlii noastre, de la toate clasele, lucrări care vor fi prezente și în expoziția de final de modul. În acest timp ne-am raportat la ceea ce am studiat despre cunoscuți artiști români, analizând în profunzime lucrările-teme *ulcele cu flori* ale acestora. Ne-am apropiat de Nicolae Grigorescu, care este personalitatea clasei a III-a A, dar și de universul pictural al lui Nicolae Tonitza și Ștefan Luchian. Astfel, s-a conturat un portofoliu frumos de lucrări, întocmit de cei mai mici până la cei mai mari elevi ai școlii, cu reproduceri și interpretări sensibile ale tablourilor acestor mari artiști ai picturii românești. Chiar dacă nu toate lucrările realizate la ore își găsesc locul în spațiul Galeriei de artă LTSTI, acest modul a fost plin de imagini vizuale gingașe: portretizări ale mamelor, jocuri și exerciții creative, teme de basm, toate contribuind la bucuria lucrului împreună și la provocarea creativității noastre.

Maria Irina Bălan, profesor de arte

Ilinca Ion, clasa a V-a

Medea Burcea Blendea, clasa a VI-a

Sara Bartales, clasa a IV-a

Katarina Ivan, clasa a IV-a

Sofia Maria Isciuc, clasa a IV-a

Andrei Vlăsceanu, clasa a IV-a

Echipa proiectului

Coordonator: Proiect prof. dr. Vlad-Cătălin Gavrilă

Responsabil: Mariana Ursu

Coordonator proiect: Cornelia Miron

Proiectant: prof. Adriana Sima

Comitetul de evaluare: prof. Georgeta Cristina,
prof. Mihai-Vladimir Topan, prof. Georgeta
Neaga, prof. Cristiana-Viorica Ciocog, prof.
Andreea Silindaleasa, prof. Maria Irina Răduț,
prof. Corina Spăritoaia, prof. Eleonora Tordacheș,
prof. Angela Popescu

Comitetul de evaluare proiect: Dragoș și Iana Ursu

Comitetul de evaluare proiect: Ioan Gavrilă, Maria Petrică,
Ștefan Andrei Călin, Vlad-Boțel Tătaru, Andrei
Căpuș, Clăudia Clăpăraș, Mădălina Dumitrescu,
Elena Zăch

Membru al Comitetului de Evaluare: Ecaterina Ungureanu

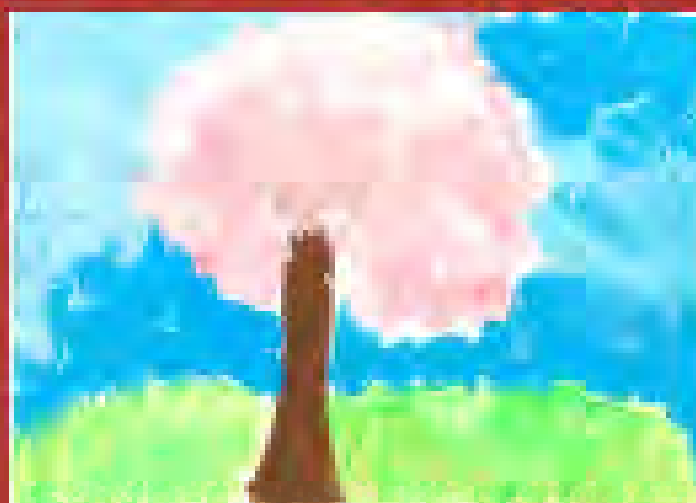
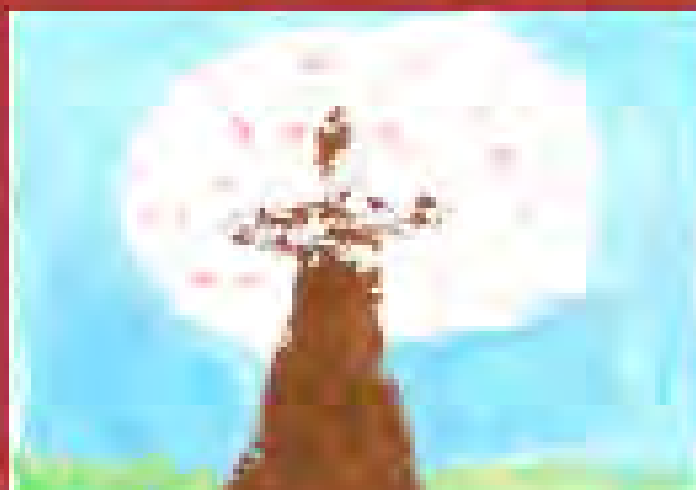
Asist. de proiectant: Andrei Tache

Coordonator: Viorica Spăritoaia

Foto coperta I: Fotografiile de Tiberia Dancu

Desena coperta I: Ana Iancu

Coperta IV: elevul al Liceului Teoretic Ștefăni
Teodorescu

ISBN 978-606-700-000-0, ISSN 1842-7124, http://www.ceremonia.ro
Tiraj: 1000 exemplare
Copyright © 2014 de Editura Ceremonia - Târgu